Cum essem Mantue, ubique iuris scientie precepta pluribus auditoribus traderem, et attentius die quadam de iuris apicibus actionumque multiplicitatibus cogitarem, astitit mihi mulier magnificentissima, legibus imbuta, omnis generis specie redimita. Eius siquidem gene fuerant purpuree, et capilli aurei, os roseum, dentes eburnei, et oculi velut stelle emicantes in capite, aspectus profunde mulieris huic fulgit sidereus, et cervix nivea, pectus rotundum et mitior tenuior; illaque subinde stabat porrecta decentius. Illius os preterea cinnamomum fluctuabat et balsamum, quod iuvenes ad se venientes sermonis sui dulcedine mirabiliter mellifluo blando que trahebat. Cumque paulatim accessisse, et perscrutatus universa dispicerem, accede huc inquit iuvenis, et que reperies apud me preciosa si proposcis reportabis. Accitus accessi prius, diligentius accitusque singula perscrutatus. Inter cetera que domina iuris prudentia nomine possidebat libellum de actionum varietatibus intitulatum reperi. Legi perpetuo, sua formula sua semper petii primus et accepi, addens innumeras actiones, et earum virtutem maiores subtilissimo animo et divino quodam motu pervenerunt; si quidem incorporales ipse constitute effectumque suum ubique valent exercere. Videndum itaque nobis qualiter actio diffiniatur et dividatur, deinde actionum vita. Diffinitur autem actio sic. Actio nichil aliud est quam ius persequendi in iudicio quod sibi debetur. Et notandum quod singula verba in diffinitione posita pondus habent. Siquidem actio nichil aliud est quam ius persequendi in iudicio, quod scilicet hodie quicquid aliud fuit. Quippe olim erat actio sollempnium verborum perscriptorum formata conceptio, a collegio pontificum impetrata, id est magistratuum vel senatorum. Ideoque omnes actiones quondam perscriptis verbis appellabant quod verbis perscriptis, id est sollempniter conceptis, atque formatis impetrabantur, impetrate intendebantur. Adeoque sollempniter omnia procedebant, prout actio testatur interdicti, ut si quis asilli cauda et eam amitteret. Ac enim sublatis sollempnibus et abavia durissimis iurisque formulis radicitus excisis et aucupationibus sillabarum pronunciatione principem penitus amputatis, actionibus postmodum non tamen omnibus nomina certa sunt posita. Nempe plura sunt negotia quam vocabula, et plures sunt actiones quam cognomina, que cum deficiunt, alias confugitur ad actionem de dolo, alias ad actionem ex lege, alias ad actionem in factum, alias ad actionem prescriptis verbis. De dolo tunc agitur cum dolus in contractu vel extra admittitur, nec alia via agendi vel excipiendi subpetit, ut ff. de dolo l. i. § et ideo dum cum in speciale nomen maleficium non cadit. Nempe sic se habet in criminalibus actio stellionatus criminatio, sic et se habet in civilibus actio de dolo, ut ff. de crimine stellionatus l. iii. In speciale nomen maleficium cadere id intelligo quod non cohercetur lege aliqua certa,

sed nec eius sententia. Nam de sive compedito soluto lege non agatur aquilia, id est ex directis verbis legis aquilie, ex interpretatione cum agatur actione in factum vel de effectum legis aquilie, sed subsidium subjugata, ut instit. de lege aquil. § pa. vlt. Sed nec ab horreat quod divini nomine maleficii in contractu admissi actione de dolo agi. Nam ubi contractui dolus causam dedit, non actio de contractu sed de dolo agitur, sed traditio sequitur. Quippe contractus nullus est qui dolo inhibitus, ut de dolo eleganter prestium sisit. boe. fidi. tunc enim nec actio oritur: si vero fuerit stricti iuris actio, quid nascatur sed exceptione perimitur, ut ff. de de o. l. Siquis cum et C. de inutilibus stipulat. l. pen. Ex dolo autem qui admittitur extra contractum quin inde de dolo competat actio nemini venit in dubium. Exceperis enim si persuasisti tibi ut in fundo tuo se forem furtivisque tollerem cavillis actio non nascitur nec competit, sed de dolo extrinsecus ut prote tribuitur, ut ff. de p. v. l. persuasisti. Condictio ex lege tunc intenditur, cum lege aliqua nova inducitur obligatio. Nec tamen quo genere actionis agendum sit ea lege cavetur, ut ff. de condictione ex lege. Ecce enim cum donator extra stipulationem iudicium exigendo dum taxat pacto condictione ex lege nova iustiniani, ut C. de dona. l. Siquis ad reddendum compellitur. In factum autem actio sub forma ut potest cuius tenor in multis ac variis iuris articulis proditum est, ut C. de sac. s. eccles. l. Sancimus. Tunc intenditur cum alia actio deficit, equitasque suadet actionem dari. Nullam enim lege actionum dandam esse novum expromitur. Quotiens enim deficit actio vel exceptio, utilis actio vel exceptio competit in factum, ut ... actio. l. de fruu. Et sciendum quod in factum actio tunc proprie datur cum ex maleficio vel quasi agitur, ut si quid sit effusum directum vel ut prout in prudentiam iudicatum. In his enim casibus nulla ex nomine prodita actio nascitur sed nec ex lege condictio, seu de dolo vel p. v. actio competit. Cum itaque certe actiones deficiant, necesse est aliquam competere, in defectum non in merito succurritur ad actionem in factum, ut ff. de p. v. l. quod quotiens. Ecce si ex numismata sub conditione fuerit legata titio, et eorundem usus fructus pure pamphilo, hisque illa numismata non exacta cautione pamphilo prestita, titio pro conditionis eventum pro actione in factum succurretur adversus fructuarium. hoc enim tamen si nec titius legatarius stipulari fuit, nec heres dolo in exigenda cautione cessavit, ut ff. de rebus dubiis l. Sti. Condictio ex lege in plurimis tribuitur casibus, id est non quod deceptum esse sum est ut prout iudicatum, condictio datur quod nulla nova lege obligatio nova inducitur, fructus et iure gentium parta a possessore fiunt, fructus de dolo actio competit. Ecce enim non quod deceptum effusum vel est, nec adversus eum qui deceperit, ut potest cum alio iure, id est lege agi teneatur, de dolo actio datur, sed nec adversus eum ex cuius domo deiectum fuit, cum nequaquam dolum admiserit, sane quod aliquatenus culpe

Al' dulcore

Require dis. i ea. ob' excus. man. sup l. bone.

nec pacta ris me tollere
... si persuasisses avelle si non pateris tolle ...
ff. de donat. c. sexu.

Audite ... salve

ff. de p. s. p. v. quotiens.

Singu casu ... ff. de usu fr. acc. l. si non ...

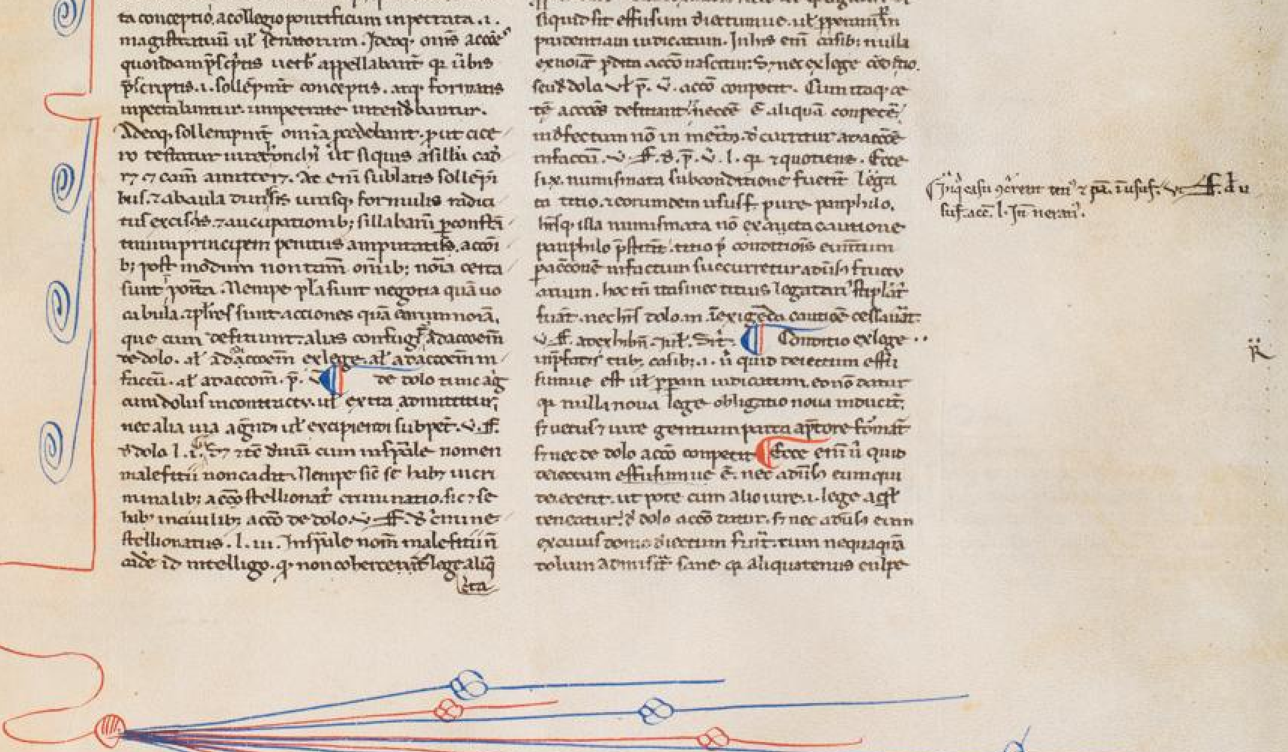

Quod autem excercitium dicatur iudicium de C. ... et C. de iudiciis. l. ... et ff. de iudiciis solemnis ...

reus est ex quo opera malorum. hominum autem accio
in factum tenetur. ut ff. naute caupo. l. ult.
et inst. de oblig. que ex quasi maleficio. ¶ In ressussi
et perpetuam iudicatis. eadem est ratio eadem est et contra
ria. Illud autem certissimum est quod in predictis talibus ca
sibus et similibus. p. u. accio cessat. eoque ex contra
ctibus duntaxat innominatis. et ex quasi contractibus
et pactis incontinenti in contractibus adhibi
tis. p. u. datur. ut ff. de p. v. l. ii. et hoc ita
intuitus quia sunt iuris quia b. f. ut C.
de b. f. ut C. de pact. iubemus. f. et ff. de pact. iuris.
et ff. de contrahenda empt. pacta conventa. Iudi
cis stricti iuris. ut ff. de pact. l. et ff. si certum
petatur. lecta. et C. de donat. legem. Istis namque
legibus evidenter ostenditur. pacta incontinenti non
in adhibita. tam in contractibus stricti iuris
quam bone fidei accionem secundum qualitatem
negotii informare. in nova prescriptis verbis ac
cionem parere. Quippe donationis speciem meminimus sic nec simplas. f. contractibus non opu
tatur. ut ff. de donat. Cumque ¶ Prescriptis
autem verbis accio sic supra dictum est ex contractibus
innominatis oritur puta ex do ut des. ex do ut fa
cias ex facio ut facias. ut ff. de p. v. l. Naturalis
Ex quarto autem articulo. que est facio ut des accio de
dolo datur. Sed tamen reperitur casualiter. ut C. de ...
accionibus. l. Commodata. Alius enim accionibus. id est
in factum. et p. v. l. lanus inferius dicetur. ¶ Sequi
tur dicere quid sit accio. Accio nichil aliud est quam ...
... id est quam iuris nostri forma que edita
species future litis demonstratur. ut C. de edendo. l.
edita. et per quam accionem litis omnis initiatur. Nam
et populus accionem ... notat vulgarem
formulam. ut ff. de furt. l. Si furis. alias autem
iuris nomine significatur constitutio. sive cente
... id est ius civile. ut gentium. ut natura
le. id est ius naturale. ... quod prior ...
habitans ... non adeo quod fit. ...
... Ius quoque communis ... necessitudinis
... id est sanguinis. ... iure
nostro appellamus. ut ff. de iustitia et iure. l. penult.
et ult. et ff. de ... accionibus. l. iiii. ius quoque ap
pellatur ab ... elegantior ... Et sci
endum quod hoc quod accio ius est. differt ab his quia
facto consistunt. sic ... traditio. solutio. hec ...
facti ... sunt. non iuris. ut ff. de ...
funosi. l. vii. ... prosequendi additum ex
ceptionis. quia ... excipiendi ut retinendi. prosequendi
autem verbo et agenti ... verbum intelligitur.
Quippe accionis verbo continetur ... in personam.
... et ... stipulationes quoque pro
... instar accionum habent. ... accionis verbo
clauduntur. ut ff. de accionibus. et ob. l. Accionis. ...
... tamen accio vocatur que in personam infertur. pe
titio ... prosecutio ... in personam ... consequenti
... ut ff. ... l. accio. et ff. de v. sig. l. pecunia.
¶ Sequitur prosequendi iudicio. Iudicio id est iudiciali
conflictu. sive controversia iurisdicionali. que expedi
tur iudicio additum voluntaria iurisdic
tionis. que ... in concilio. quales est manumis
sio. Emancipatio. adoptio. Alias autem ... nomen

... nomen promittentem sive ... potest. ut in ff.
... nomen ... testamentum facere. Accio quoque
omnis iudicium appellatur. ut C. ... et
ff. de ... l. ... et ff. ... l. ...
... quoque sententia iudicium nuncupatur. Et nota
dum quod accio ... iudicium ... distinctione po
tuit differre ab his ... quibus ... prosequimur
... iure. ... iudicis officium. ut ... interdictis ...
usurae ... applicandis et in fructibus ...
possessoribus ... quos cum ... iudicantes ... vicarius
iudicis officium nobis restitui postulamus. ut C. de
... Sed et ... iudicium verbum
... accio ... que omnibus communis est ...
... puta ... liceat impune cum ...
quae nocturnus ... agros populator ...
... frequentata ... aggressione ...
Quippe nemo ... militi ... obviare opor
tet ut latroni. ut C. quando liceat sine iudice. l. i.
Admittitur. que sibi debetur. debitum autem intelli
go sive civiliter tantum. ut ... chirographum ...
... factum. sive et civiliter naturaliter ut
... id est ... naturaliter tantum debet
id est ... pacto. accio nec petitur nec
repetitur. Nempe ex nudo pacto accio oritur
ut C. de pact. l. legem. et C. locati. l. Si
... et quod nudo pacto promittitur ...
... ut in constitutione ... nupt. et si
solutum fuerit ... puta aliquando non
repetitur. ut ff. de cond. indebiti. l. ...
Sed et mulier que intercessit. licet naturaliter de
buit si solvit repetit. ut ff. de cond. indebi
ti. conditione. l. Ob exceptionem. Sed et hoc verbo.
que sibi debetur. omnem omnino accionem comprehendere
intelligitur sive honoraria sive civilis. sive
... fuit prosecutio. ut ff. de v. sig. l.
pecunie verbum. Et sciendum quod licet ...
... pene omnes sunt naturales. id est ... gen
tium introducte. ut inst. ... omnes
... tamen omnes. id est ... formulas. ...
civile. ... prout que ...
... civilis ... quadam in loco ...
... habetur mentio naturalis accionis. ut ff. de
fideiussoribus. l. fideiussor. ¶ Explicatum est
supra sufficienter accionis diffinitio. que accio nichil
aliud est quam ius prosequendi iudicio quod sibi de
betur. Et inquam diffinitio convertitur cum suo
diffinito. omnis enim accio est ius prosequendi ... et
... est accio. Ex his oritur quod ... accio rei vin
dicatio. profecto minime. Nempe qui in re
accionem intendit. sive rem vindicat ...
... petit. ... restitui postu
lat. ... alicuius est ... plus ...
... nulla ratione potest. ut ff. de
except. rei iudicate. l. ... et inst. de le
gatis. ... de accionibus. Relinquitur itaque
ut rei vindicatio in specie diffinitionis ...
... sit accio. ...
licet per abusum usurpatum est. ...
... ut rei vindicatio non compe
tit accio. Quippe accionis verbum ... porrigitur ...
... ut ff. de v. sig. l. pecunie ...

Preterea

Generaliter ...

nulla

Donationis ... que ...
C. ... l. i.

... solutum fuit ... repetitur ... re fuit solutio

... ut ff. ...

Iure naturali

ff. ... iure

iudicio ...

itaque

nomina

prosecutionis autem verbo extraordinarias
prosecutiones puta contineri. ut puta
... fideicommissorum ...
... ordinarii ...
... accionis ... ho ...

vel
nuncupatur

Tadi[us] no[n] absurde q[uae]ri pot[est] que res sit actio.
finge enim q[uod] quis actionis d[ic]at rei iudicati
onem intento. sc[ilicet] r[ati]o[n]e iudicio. pet[it] hereditati
s[ecundum] s[u]ppono. ul' hereditatem peto. uerum uel ho
rum uerborum conceptio ul' significatio erit
actio. q[ue] uero t[antu]m. Et c[ert]e uerborum conceptio n[on] ita
tenuis e[st] actio. Non enim figura litterarum .i. fi
guralis litteralis ul' uocalis forma q[ue] exprimit
litteram. idest oratio intellectualis obligamur
u[t] ff. d[e] act. l. Non figura litterarum. Verumtamen
rationem etiam sequamur. nec intellec
tualis ratio .i. uocat' r[ati]o[n]is significatio.
erit actio. Q[ua]p[ro]p[ter] uerus nom[en] non recep. nec
igitur actionis. sicut q[ui]d[em] non quecumq[ue] pe
titio. ul' intentio. s[ed] q[ue] subicitur petitioni
fundamentumq[ue] intentioni ratio. Ecce enim actor
inquid rem in iudicio q[uo]d res mea e[st]. hereditatem
peto. q[ui]a heres sum. hec c[ert]e subiecte sunt
r[ati]o[n]es proculdubio sunt actiones. Nam in dialeti
cis in probatis aliis ambagibus. nichil aliud e[st]
argumentum quam id q[uo]d inducitur et subicitur
ad probandum propositum dubium. puta sit
q[ue]r[er]e u[e]rum an s[ocrate]s uel sit animal. et aleg
tur q[ui]a e[st] ho[mo]. concipitur necessariis inferes
q[ui]a e[st] animal. Exposuimus sup[er] qualiter actio
diffinitur. Nunc explicemus quemadmodum
diuiditur. Et notandum q[uod] a singulis iur[ibus]
q[ue] sunt posita in constitutione actionis diuisio
sumitur. Ecce enim inprimis a iure ciui[li].
q[ui]a sic e[st] aliud ciuile .l' pretorium. sic et actiones
alie ciuiles alie pretorie. ut inst. d[e] acti
onib[us]. et ff. d[e] act. l. Actionu[m] Ab eo pre
quenti sumitur diuisio. q[uod] actionum alie
sunt in rem. alie in p[er]sonam. alie mixte.
A subiudicii sumitur diuisio. q[ui]a sic iudici
um aliud e[st] b. f. al' stricti iuris. aliud ar
bitrarium. ita et actionu[m] alie sunt. b. f. alie
stricti iuris. alie. ar. A sub obiecti diui
sio g[e]minam habetur. s[ecundu]m et qualitate et quanti
tatem. s[ed] qualitate hoc modo. q[ui]a sic obtur al'
res al' pena. al' utrumq[ue]. ita et actionu[m] omni[um]
al' sunt p[er]secutorie rei. al' pene. al' utriq[ue].
s[ecundum] quantitatem hoc modo. q[ui]a sic al' obtur sim
plum. al' duplum. al' triplum. al' quadruplum.
et sic et actionum omnium al' insimplum alie indu
plum. al' induplum al' intriplum. al' inqdru
plum concipiuntur. ultra enim nulla actio
extenditur. ut inst. d[e] act. l. ut p[ro]pt[er] aliqu[am]
in amplius ext[ra] ordinem p[ro]uocatur. ut C. d[e] his
q[ui] a non domino. ma. l. ult. et ff. d[e] mo. p[re]
sumus tamen et adhuc commodi diffusiusq[ue] pri
nti[us]. omnium actionum quib[us] inter aliq[uo]s disceptatur.
alie sunt ciuiles alie pretorie. Hinc
omnium .a. ciuilium et pretoriarum. al' sunt in re[m]
alie in p[er]sonam. alie mixte. ut familie h[er]c[iscunde]. com[muni]
di. finium re[gundorum]. petitio h[er]ed[itatis]. forsitan et actiones
infactum que pro interdictis retinende possessionis
hodie redduntur. Item harum omnium alie
sunt. b. f. alie stricti iuris. al' ar. ut ac
tio q[uod] met[us] ca[usa]. d[e] dolo. item actio redhibitoria.
ut ff. d[e] edilicio edicto. l. Redhibi. Item
actionum omnium al' p[er]secutorie rei. al' pene. al' eius
mixte. Sunt simplum al' induplum. al' intriplum. al'
inquadruplum. Item al' c[ert]e al' incerte. Al' fa
mose. al' non famose. al' priuate. al' publice. siue
popullares. Al' transeunt al' non transeunt. Al' d[e]
re familiari p[ro]ponit. al' extinsec. ex equo et bo
no ad iudicante et p[ro]dite sunt. ut iniuriarum et sepulchri
actio q[ue] redditur d[e] libero homine occiso. ut ff. d[e] deiectis. o.
l. Si uo. et ff. d[e] redhibi. l. Quia. Item actionu[m] om[nium]
al' sunt temporales al' p[er]petue. Item al' d[e]scendunt ex
tinctib[us]. al' ex q[ua]si. al' ex re. al' ex q[ua]si. seu exrarius.
fig[uris]. ut ff. d[e] act. l. i. Sunt figure forsitan
sunt pacta in continenti adhibita. ul' dicas p[ro]po
sitionem furtiuam iddictum e[st]. Ex causis aut[em] p
ficiscunt' actiones. al' nomine al' inomine. al' re. al' u[er]b[is]
al' litteris. al' consensu. Re al' spe al' quantitate.
Ob al' affirm[atiu]is. al' negatiuis. al' principio. al' in fi[n]i
endo. al' pure. al' in diem. al' sub condit[ione]. In die
al' certum al' incertum. Sub condit[ione]. al' forte. al' ca
su al' mixta. al' possibili. seu probosa. al' nata. al'
uie. al' inobi[li]b[us]. Si litteris debiti obligationes et exilli
p[ro]dunt uniformiter actiones. ut ex cyrographis
que spe multi omissis sciunt. Consensu. al' taci
to al' expresso. ut uendita. Empt. lo. Con. Tacito
consensu inducuntur actiones. puta actio ex stipulatu
p[ro] dote. et ypothecarie actiones in plib[us] uirus arti
culis. ut in bonis tu. cur. et q[ui]. puta orphanotro
phorum. et prologant. p[ro] p[re]stionib[us] et plus q[uod] de
bita sunt fisco. Ex maleficiis aut[em] uel ex obli
gationes et ex ill' oriuntur actiones. al' noxitis al'
innoxiis. al' priuatis. ut ex furto et ipso rapi
na et iniuria. al' publicis. ut d[e] iu. et d[e] libero homine occiso. o
in duob[us] casib[us] sup[er]ius positis. al' ex ordinariis.
Nam ex stellionatu quem constat e[ss]e extraordinari
um crimen actio pignoratitia nascit'. ut ff. d[e] pi
gnor. act. l. cu[m]. et ff. d[e] crim. stello. l. i. Ex p[re]
criminum al' sunt furta. al' p[...]. al' neut. ut
C. d[e] ductu. uir. custodiendo. l. Tanta circa nos. et d[e]
crim. stel. l. i. Item actionum al' sunt directe
al' utiles al' extor[dinarie]. inter directas tamen et utiles non
est distinctio. non enim refert q[uod] directa an utili ac
tione agat. ul' conuenitur q[ui]a in extraordinari
is iudiciis. qualia sunt hodie omnia iudicia. et in q[ui]b[us]
conceptio formularum non obseruatur. h[ec] subtilitas
superuacua e[st]. maxime cum utraq[ue] actio eiusd[em] potestatis e[st].
eundemq[ue] hab[et] effectum. ut in dig. d[e] neg. g[estis].
l. Actio. et instit. d[e] interdict. Item actionum alie
tantur ut d[e] dolo. et fam. p[...]. al' ex oblig[atione] nas
cuntur. ut ff. d[e] actionib[us]. l. ex malefi. et ff. d[e]
peculio. l. lic. Item actionum al' redduntur i[n]
solidum. ut uenditi. mandati. locati. al' non in so
lidum. hoc aut[em] sit triplicit. al' enim peculio tenus
agit[ur] ex contractib[us]. s[cilicet] filiorum f[amilias] suorumq[ue]. al' non in eo
q[uod] ei abe[st]. p[ro] dom[ino] puta q[ui] improbe aditus actor sic
negotia. actio .n. g[estorum] tantum. s[ed] in id in quo ille act[or]
locupletior factus e[st]. ut ff. d[e] neg. g[estis]. Si pupilli
al' agitur in quantum reus facere pot[est]. h[oc] e[st] non totum q[uod] de[beat]
ei extorqueatur. s[ed] ei id[em] ne egeat. ut ff. d[e] re
iudic. l. Int[er] eos. ag[itur] aut[em] sic aduersus maritum soce
rum et socium. ut ff. d[e] re iudic. l. Sunt non tantum.
sic. sic [et] ag[itur] aduersus quondam filium exheredatum

al'. dominum
Etenim actionem ce necesse est[...] itaq[ue] actio.
l. in. al' q[uam] n[on]
recuperand[...]. seu
In heredem
al'. adiudicatam
potestatiua
q. f. p. i priuata
& obligans
al'. contine
similes
al' actori
al'. obstruit

Si m̄ ex uo ꝯstiꝉ agit̄ ul̄ d̄ q̄ectē

ut ex mo͞ıco inſtitutū abſtinuīt. ñ puī ſ. ſe ſcē mitt' ē. ∽ ff. q̄ cū eo. l. iii. ꝛ iiii. hec tm̄ ita ſi ꝯ tractus noīe ſeū iūri au ce̅ı ī poteſtate ꝯueīat ꝛ. Jt' accoīum oīū aľ ſt̄ uniūſales ſiugrar'. ū pet. hr̄ ītā datur. pſcio aľ ſt̄ ſpāles ſiū ſinglares. ū rei uīndicat' ꝯ oīē ſurtiua ātlcuā. Et qͣ ī. acoī b; uterm pt̄ uns habēt. ∽ pote pēs petiit' uūū pūm. quā ī pſoīlib; quib; exigunt̄ nob' d̄biu. d̄ictū ūndicatoīb; ın p̄ mis dılpıcıam'. ꝛ qͣ īre agā. aľ p uniūſitate puta hr̄ditatē. q̄ petit̄ oē hr̄ditatis. ꝓ poīcā ꝓ petitur. aľ p re ſinglī. ꝯſtat q' qͣ uniūſitatis d̄igor ē q̄ res ſinglis. ap̄e ttıoē. hr̄ditatis ſūmam' initiū.

Nam' tnq. au petitio hr̄ditatis ꝯ petat. ñ quē. r q̄t ſit. b. f. āſtēri iuris. ꝯ ſitt au ꝑpetua

Pet. hr̄. aľ directa ī ueīt. aľ utiľ. directa ꝯ petit hr̄di uō ab intteſtato. uľ ex teſto. aut iure ueī i. ex. l. xii. tab. aut iūē nouo. ut ex. ſ. c. ꝛ ꝯſti tutioīb; ∽ ff. e. l. i. ꝛ iii. Dat̄. aut aduſ ꝯ eū q p' ſitꝫ hr̄ditatem totā. ꝑtē uel hr̄ditariā rē uel hr̄di. qui ex aſſe ē hr̄s meto iure uiſ petitꝫ ı rigore petitur ſ; hoc ſollum ei offitio iudicis reſtituitur. ∽ ff. e. l. hr̄. ꝛ ff. ſi ꝑ uiſ. hr̄ditatis. p. l. i. ſ. ꝛ aduſ eū dat̄ q ꝓ ſitꝫ res q̄ hr̄ditarias. ∽ ff. e. l. ſrēne. ꝛ l. ꝛ uō. ſt' aduſ eū q poſſitꝫ res q̄ nec ꝓ ſt̄ hr̄ditatē nec q̄ ī. puta fruct' q poſt adi tā hr̄ditatē accesſit. ∽ ff. e. ſrēne. ꝛ c. e. l. ii.
Datur aūt aduſ eū directa q nullo t̄. ꝓ ſidet i. ꝓ hr̄de uľ ꝓ poſſeſſoē. ∽ ff. e. l. ꝓ hr̄de. nullū aūt titulum extrīmo. qui l' ꝓ rorſo. uľ d̄ facto nullius ē. aūt ꝛ ſi d̄ facto poſſit tituľ uōē d̄ ſtō. uľ h̄ē aľ uōē ꝓ ſone. ut ſiquis a furioſo ſa ens emit. aľ uōē rei. ā ſi ꝑ moīm commiſſā quis ꝯ paū. ∽ ff. e. l. Nec ullam. ꝛ C. e. l. ii.
Vtil' p. hr̄. diſting. aľ ex ꝑ actoīs d̄r utiľ. aľ ex ꝑ rei. ex ꝑ actoīs d̄r utiľ. hr̄. p. ꝛ poſſeſſoiā que ꝯ petit. boꝝ. poſ. quoſ ſtor. uľ ut hr̄des fac. ꝛ fidei commiſſariā q̄ ꝓ poīē hıſ quib; hr̄ditas' ex trebelliano reſtituitur. ∽ ff. d̄ ꝓ ſeſſoū. ꝛ ff. a commiſ hr̄ditatis. ꝑ ꝑ ꝑ rei puta aduſ eum q dolo poſſidē deſiit. uľ lite ſe obtulit. ∽ ff. e. ſi. ꝛ l. q ſe. dat̄ aūt utiľ ꝛ aduſ emptorē. uľ alie acceptorem. hoē malefidei ue. aduſ aūt. b. f. ꝓ ſeſſorē d̄ūtaxat ı̄b; incaūb; puta ſi uēdito nō comparent. moīcone diſtingt̄ur. uľ ſi a fiſco emit. ∽ ff. e. Nec ullā. ꝛ a. ſt. hab; aūtē h actō tam directa q̄ utiľ. multa coīa cū ſpā li iure actoē. multaq; ſinglaria. Ecce eī. p. hr̄. ſic ꝛ rei. uiī. ꝯ poſſidentē aūt dolū ꝯ hr̄ꝫ ꝛ aūlitē. ꝯ. admiſſ'. ∽ ff. d̄ rei. ū. l. Si aūt ſi. ſi Singlāria aūt h ſunt. p. hr̄. nō datur ī ꝯ poſ ſeſſorē ſin̄ titulo ꝓ q̄ ī caſ' rei. uindicatio ꝯ omnem poſſeſſionē. ſt' pet. hr̄. augeť. fruc tib; rei aūt nō. ſt'. p. hr̄ nō petit' ñ uniūſitā rei uindicationē. ñ ꝯ ſaluo q. d̄ gregē dicitur ſt'. p. hr̄. ītenet. b. f. poſ. ñ locupletior ſit rei uindicatoē. ꝛ d̄ facto q̄nq; ꝑ itā petitor ꝯ diſtractus eaē. ſt'. p. hr̄. b. f. poſ. ſer. ın. ſi d̄i. ex ſola d̄nūtiatoē. uīnet. uīi. nō ñ litis ꝯ teſtatioē. ſt'. p. hr̄. datr ꝯ. poſſeſſorē. ꝛ iuris ꝛ corpoīs. rei aūt nō ñ ꝯ poſſeſſorē corpis. ſt'. p. hr̄di. nō dat' niſi ꝯ hr̄di ꝛ hr̄di. Rei uendicatio aūt ſt'. p.

uel ſi q̄d̄ directa
hr̄. nō aūt ꝯ emptorē hui' regſt. ꝛ. aduſ uēdi torem. eūq; b. f. p. nec utiľ ꝯ pet. ſ; rei uindicatio ꝯ pet. ꝯ. q̄ ꝯ ꝓ ſeſſorē. ſt'. poſſeſſor hr̄ditatis in pēſas ꝛ neceſſarias ꝛ utiles ꝑ exceptionē ꝯ ſuīt rei poſſeſſor. nō ñ neceſſ̄as aufert. ∽ C. e. domū utiles ſic ꝛ uoluntarias auferre poīt. ſt'. p. hr̄. ſiue poſſeſſiōis ꝯ uulñ agitur dicere ꝛ ꝓ qua parte poſſidat. ſ; rei ſpāli ꝓ ſeſſor in nīne. Conſtat aūt. p. hr̄. ī mixta ſe ēnē ꝛ in ꝑ. ∽ C. e. l. hr̄ditatis. ꝛ ff. e. l. Sꝫ ſi. Pe titio hr̄di in hr̄dem datur. ut pote. cum ex q̄ ꝯ tractu ꝑ ficiſcat. Aliq̄nō ꝛ ex ꝯ actio ꝯ hr̄de ñ ꝯ pet. ∽ inſtitut. d̄ ꝑ petuis ꝛ t̄. actoīb'. ꝑ petua quoq; ē. ∽ ī ſtit. e. ꝛ b. f. ∽ C. e. l. ult.

Item actō que applicatur rei uin dicatō. rei. ſ. ſinglis. ꝛ directa reperitur ꝛ utiľ. Appl latio eīū rei nō genus ſ; ſpēm ſigt. q̄ ꝛ d̄ ſigum da ē. ꝛ utiľ tota au ꝑs ꝛ quota petatur expli dicendum. ∽ ff. d̄ rei. uīi. l. Sūt cē. Jn rubrica aūt d̄ reb; credits rei uēi uľ gn̄ales ſptor ele git. ∽ ff. ſi cer. pe. l. i. Jntitulo aūt h' actoī' i. rei. uindicatiōis ı̄ d̄ ſignatā accipt rei ſi glis.
Directa rei uindicat. aľ d̄ nō ꝯ petit aľ nō. d̄nō. d̄nō compet directa. aľ directo aľ nō. directa directo ꝯ petit aūt ın poſſidentē. directa nō directo competit aūt ī eū qui dolo poſſidē d̄ſiit. l' lıti ſe obtulit. licꝫ eīū h ſit uti liſ ꝑ eūnqui ꝯ uenitur. directa tñ poſ dicı ꝓ ſpetū ei. i. dnī q exṗt.
Nondnō directa aūt uīe acō. ñ tñ directo. i. nō noīe ſuo. ſ; ꝓ curatorio. ꝑ ut ſi ꝓ d̄nō ſuit ceſſa mandataq;. Nam ꝛ accoīm uīē ꝛ cedi ꝛ mandari ꝓ ſſe ēto cēi ē. ∽ C. d̄ ac coē uindita. l. ult. hoc tm̄ in caſu. licꝫ ceſſi ſuit rei uindicatio. ſi nō ꝑ ſſit d̄ legato ꝑ nes ceditū remanꝫ. ſi d̄nī ſuit. q̄ in recom. ∽ C. d̄ nouatioīb; l. Sꝫ d̄ legato. d̄ directa rei uīnetie. primo uidendū ē. ꝑ oſq; d̄ utili. ī nō d̄ utilib; diſputātr. ſt' dicendū itaq;. ē quid ſit uē acō. uiī uaſcatur. cui compet. ꝛ ꝯ quē. ꝛ q̄d ī ea ueīat. ꝛ q. ſit uica iudicis offīū. ꝛ q uiľ ſit h actō.
Iurem uindicat directa actō ꝑ q̄ rem nrām q̄ ab alio poſſidetur petim'. ꝛ ſemꝑ aduſ eum ē q uirem poſſitꝫ. ∽ ff. d̄ accoīb' l. Accoīum. Naſcet̄ ꝯ rei uindicatio nō ex obli gatioē. ∽ ī ſtit. d̄ actoē. ſ; ex poſſeſſione. q̄ ꝑ poſſeſſio poīt ad uī ſiīo accoīm uīē. ∽ C. d̄ alienīr. iudicii.
Compet aūt ī re acō ei q dn̄ū acquiſiū. uīr. c. l'. g. ñ uīē natali. Nempe eo iure oīā ſt̄ coīā. nulla priuata. Ex hīs colligitur qͣ ñ ſāc uindicatē poſſunt re ligioſa uel ſ; nec libos' nrōs. ñ q ꝑ adiecta cā. i. ex iure qīrcū uindicꝫ. ∽ ff. e. l. i. Dat̄ aūt ei qui d̄nīū ın q ſuiſt tradītioē. quaſi tradiu one. ꝛ in neutro. Tradīcoē. ut ex d̄ datione. uēdicaone. ſimilib; q. qi tradītioē. ut ſi qui' iure ſua uſumf. ſibi excepit. uſ ſ. eīū excepit ꝓ rei tradit habetur. ut ſiqs rē ſua ꝓ ium uon erant ſ' d̄nō ꝯ uenit. ut poſſeſſor rei aliene ꝓ ſtitis tñ ex tianatoē ꝓ ſtitit. ſiīti res illa in d̄nīo petitoīs ſuit. ∽ ff. e. l. Bi'. l. hoc. l. q̄ tum. Q̄ ō neutro. ut ī hr̄ditarib; ꝛ legatis. ſiqs.

Margin notes (left):

ſtaulꝫ ꝛ aſīc. ſiue nepotes ꝯ filia.

uaria lic uīia l' inuiuīia ꝓ ꝓ cū ſtara hereditatis abeo

ſpā aduſari poſſidꝫ.

d'. ꝑ muitiatur

ꝛ q ꝯ petit ei q metu coact' repudiauit hr̄d. ∽ ff. q̄ metꝫ c. l. ꝑ nlt. ſt' ꝯ petit utiľ. ei q in putiūt d' lato ꝯ uīe ın. hr̄d. ſuā ēē. ∽ ff. d̄ uīe. l. ſ; ꝛ.

d'. ꝯ ptorem

d' religiar' ſolū

d'. ī re petita ī ꝯ pta

ſi ꝛ. ſi. ꝛ ſi. ꝯ ſoluiꝫ ꝛ ff. d̄ rei uēdic

ſ; eīū d̄ ſ ꝯ ſcit illa d̄ de legē d' mala ſidē. poſſeſſore cū titulo

Margin notes (right):

∽ ff. e. plane uales

nō abſtulit.

dotata uel legata ab aditione hereditatis ad legatarium uel fideicommissarium. ut ff. de furt. l. Item. hereditas enim que fuit in hereditatis adiectione heredis, et suum applicuit possessionis, ut ff. de except. rei iud. l. ii. et ff. Quid autem si accessio sit tamquam corpus. Corpus quod liber possidet, aut illud corpus intelligo quod per se censetur, et extat: sed siquid fuit inclusum in alterum, et extat, uel si res ita habitur ut uindicari locum sit quod sic habitum fuit ex hibitum separatumque. Aliquin enim si ex hibitum agi non sit agnum in tectum. Sed uti non uindicari quod inuentur exemptum abruptum. ut ff. e. l. Item. puta si fuit ferrum in tectum corpore non intelligo quod legisle. sum solidum uel lapidem sum de seruo uel grege. sum corpore tectum. ut in adoptum, ut edificium armarium. ut ff. de usucap. l. Rerum. uel edificium armarium. ut de usucap. Et sciendum est quod sicut omnis genus corporis hac actione petitur. sic et possessio quelibet tam uel locum facit huic actioni. quippe et accomodatarius et depositarius. sed et ab omnibus qui tenent et habent restituendi facultatem uindicari potest. ut ff. e. l. Officium. Excepto quod rei immobilis alieno nomine tenetur. si namque si conuenerit dominum in quorum nomine possidet. ut C. ubi in rem actio. l. ii. Venit autem in hac actione res ipsa restituenda. sed et omnis causa et accessio, post item contestatam. ut ff. e. l. uel. et l. Preterea. an lite non contestata nomine redditionis facere. m. f. possessor tenetur: et uictoria solet causa cohiberi in hac actione. remissa agit. post actor maluit. ut ff. e. l. Non solum. et l. Qui si. b. f. autem possessor sine suo peccatum neglexit de remouere tamen suo dolo redditione. Nulli querele subiectus est an peccatione possessor uero respondere est. ut ff. de pet. her. l. Qui si. habere. Sed in hac actione secundum que dicta sunt de dampnorum preceptorum et impendiorum. Locum enim si b. f. possessor edificium fecit uel refecit. ei consulitur per retentionem sumptuum. uel m. exceptionem. uel tamen quatenus impensum est. sed in quantum res melior facta est. si tamen sit peccator diues fuerit. eademque factum: uel si pauper illico erit distractur. ut ff. e. l. In fundo. ut nec preterea ut ff. de except. d. m. l. Item quod. Nec enim quod ab alio quibus uel ... actione. uel quod debet consequi. ad istar possessionis que accessit ad alienam negotia sui lucri causa quam attinet. sicque possideri. si suo lucro studeat: alienum enim negotium se gerere non ignorat. ut ff. de n. g. l. Si pupilli. Mala fide autem possessor sine quod ex nouo fecit siue refecit. nec actionis nec exceptionis remedium tribuitur. Sed si refecit. mox ei generaliter tollendis talibus impendiis, de inuoluntariis. ut C. e. l. Domum. Si uero ex nouo m. f. possessor edificauerit. non abradere potest: quippe tamquam materiam quod opera cedit uel cessisse. ut C. e. l. ii. et ff. e. l. In fundo. Eo tamen saluo quod si b. f. emptor aree fuerit et ei edificauerit eo tempore quo iam alienam cognoverit et si in non pro se excepto. sine dispendio tamen domini aree edificium quod posuit tollere potest. ut ff. e. l. Julianus. Illud enim non margine distinguere potest. quod super impendium facit quod alienum esse apparuit. a. b. f. possessor retentione fruatur. a. m. f. uero nullo modo et neque actione uel exceptione. uel necessariis uel necessario iure facta impendit. uel siue ex nouo fecit: quippe longe aliud est facere quam reficere. ut ff. de rei ue. actione quod puto. l. vii. In utilibus uero sumptibus et uoluntariis nulla ratio curatur. nisi que ab eadem potuit preuenire. ut C. e. l. Domum. et ff. e. l. Sumptus. uel forte tamen ratione dici potest esse. quoniam his ablatis possessor habiturus forte nichil lateri. uel que officii nec enim malicius indulgendum est. ut ff. e. l. In fundo. Si in autem m. f. edificauerit. sic et ita

dicitur esse si careb ... hoc quod nec agi nec ex ... Nec in uicis offitio ei subuenietur: sed uti tollere ... non in casu supradicto concedere.

Fructuum quos in rei uindicatione habet differentiam et uarie et pro uarietate possessorum. si quos possessorum alii sunt b. f. alii m. alii cum t. alii sine t. alii consumunt fructus suos alii non. Fructuum quos alii sunt percepti alii non. Perceptorum alii sunt extantes. alii consumpti. alii naturales. alii industriales. Non perceptorum alii sunt tales quos m. f. possessor percipere potuisset. sed non neglexisset. alii sunt quos tales possessor uerus .i. percipere potuisset. si ei possidere licuisset. Et certe b. f. sine cum t. siue sine t. fructus facit suos quos tamen sua opera percepit. Nempe naturales ad dominium soli pertinent. ut instit. de rer. diui. et ff. de usur. l. Fructus. Quod enim m. ff. de acquir. rer. do. l. Bone f. dicitur b. f. emptorem omnes suos fructus facere. intelligi debet ex sua opera aliusue possessoris nomine perpetua peruenientes. hos autem fructus suos facit b. f. possessor uniuersos restituere cogitur. si tamen extent. ut ff. e. l. uel. et l. ex. et C. e. et instit. de officio iudicis. et de rer. diuisione. Consumptos autem fructus b. f. hic facit non duobus in casibus. puta si supra quos fecerit reperitur usuras siue peccatum creditori solutas. quippe in istis duobus casibus fructus et supradictis usuris et usuris compensatur. ut ff. e. l. Super. l. Emptor. m. f. a. p. nec fructus quos sua opera percepit et sic tamen habet suos facit. sed eos extantes et actionis uice restituuntur. Consumptos autem iudicis offitio. uel sine ea condictione opus sit redibit. ut instit. de offitio iudicis. et ff. e. l. ex. et l. Si homo. et C. de condict. sine ca. l. mala fide. Perceptis autem fructibus et m. f. excusabitur sicut t. nominatur. ut C. e. l. Si fundum. siue curent. uel non de non perceptis tenebitur. si tamen percipi honeste potuerit. ut ff. e. l. Fructus. et l. Si nauis. fructus tamen et in honeste quos possessor restituere cogitur: ne honesta interpretatio non honesto quam sibi lucrum possessori faciat. ut ff. de pet. h. l. Si possessor. Sane m. f. similique prosa et si titulo gaudeat de percipiendis non tenebitur. ut C. de usur. Sed et iste si a. p. sine t. de percipiendis condempnabitur. quos ipse potuit percipere. ut ff. e. l. Fructus non quos suus possessor et peccator fuit perceptus. uel m. f. p. fuit et inuasor. ut C. viii in. l. uii. hic in casu m. f. p. condempnabitur et in fructus quos uerus possessor percepisset. Sane notandum est quod in casu uniuersitatis fructibus et quod percipi potuerunt. b. f. possessor tenetur. et cum t. et sine t. et si quis consciens ad breue eodemque fraudatione in fraudem creditorum emit. ut ff. que in fraude cr. l. Ait. Et hic. Nam de iungit ... que m. et cum t. et si possessor t. habet. ut ff. quod met. ca. l. ... Generale autem circa de fructibus extimandis que in conflicte ... debet. uel an m. f. possessor fruitur sit. sed an peccator frui potuisset. si ei possidere licuisset. ut ff. e. l. Si nauis. Sed si ... fruituri est possessor. et peccator fruiturus esset. pecuniarie prestabit fructus .i. mercedes uectigue. Sed et si fruiturus est possessor. hic non esset fruiturus peccator. similiter prestabit. ut ff. de pet. her. l. Ex hereditas. Prestabit quidem possessor fructus et sine est fruiturus. cum tamen peccator fuerit fruiturus. Si uero

ff. de legat. ii. l. legata. ff. de leg. i. l. heredis

famil. ... l. ...

al. eruitur

siue omnino al. dissiuntur

al. possidet

al. debet

ff. de pet. her. l. ...

ff. de adq. rer. dom. l. fi. ...

ff. de usur. l. ...

ff. de g. r. d. l. adeo

al. refectione

quod nichil aliud est ... obstare

et pro ut ...

al. reddere debebit

ff. de usuris. l. Generaliter

Generale

tabernarie

naue seu tabula nō ē fructuaria. fructus petitor pos
sessori nō imputabit. v. ff. e. l. Sinauis. Offi
cium aūt iudicis ī hac actiōe in hoc consistit. ut
iudex inspiciat. an reus possideat. nō adtēdit p̄ti
nebit. ex qua cā possideat. ubi enī pbauit rem
meam eē. necesse habebit possessor restituere q̄n
obiecit aliquā exceptiōem. v. ff. e. l. offī. Sed in
eo est iudicis officiū. ut si cō petitorē. iudi
cauit. reū dbz absoluere. suo p petitorē iu
dicauit. et reū ipm debet condempnare. ut rem
ipam restituat cum fructibz. & distictiōes sup
ius positas. Sz si inpsentiarū negz sibi facultatē
se posse restituere. tps ei dabit. abiudice. fide
iussoriā tn̄ ab eo pstita cautiōe de lite extim
atione. ut insticie dōtto iudicis.
Constat aūt q̄ rei uindicatio ē arbitraria. hoc pba
tur. ex. l. q̄ ē. ff. sub eod. t. l. q restituere. &c. et
palā. tit eod. l. rex. & q̄ arguit q̄ & acciōes
iure utiles. ulti publiciana fuiana sunt arbitrarie.
ut insticie d accoib. Preterea arbitraria dr hec
cō. & quāmq; alia arbitraria eoq pmū iudex
arbitrat re restituen. s. ut loquendo. & pu puniat
dissendo. & inquitū aduersari ualere sine ulla legis
taxatione in infinitū iurauit condempnando
hoc tn̄ ita si dolo desiit psc restitue. suo re
quibz lubz. sz eā se nō posse restituere contendit.
maiummuli tn̄ possessio ab eo. iudicis offō tn̄
fertur. v. ff. e. l. Q re. Notandū. q. nigs
culpa posside desiit. litisq; extimatiōe pstit
ipe directa iure actiōis cessiōe. suo noīe ha
bebit utilem. v. ff. e. l. Si culpa. Illi tn̄. sctz
possessori. q litisq; extimatiōe subiit. sicq; non
restituit. petitor. deuictiōe cauere nō cogitur
v. ff. e. l. & ex. Si uō q. dampnat dolo. m.
possessione amisit. dū taxat ei cauebit petitor
p se si possessionē amisit ei nō rei ...
v. ff. e. l. Si. Notandū q̄ ē q. partibus h; ē pro
locutoriā sniām iudex cū eo agit clementius.
pulimū ā. calculū. i. p diffinitiuā sniām
an agit seuū durius cohercet eū seuius puta ī q̄n
cum iurauit petitor. ī infinitum. ut ē supri
dictum. Nam & eo q accōe q. met cā conuenit.
q. constat eē arbitrariā satis clemēt ptor agit.
anus ei restituendi facultatē simplē penā eu
tare. v. ff. q. met cā. l. Si cū. § hn̄. Tollit
aūt h accō tps at ipo iure p usucapiōe. q ē
clauditur triennio. & forsitan p psciptionē. x. uel. xx.
annorum. at p exceptionē ut p psciptiōes. at
longiores extenditur. q h accō at usq; ad tri
nium decennii uicennium. at sopitur spatio.
xx. annoz. at. xl. puta si fuit ī iudiciū de
ducta. v. C. d ānali except. aliqn̄ q ī certissi
mum annos porrigit puta q̄ cōpetentia aucto
rib; psonarū. v. C. d sac. s. ecclis. l. ult. sz nō
accō ne dū rei. uindicatio q at ītermiat ui
cennal psciptio se elidit si loco religioso cōpetat
xl. annis claudetur usucap. & quadrennii psci
ptione. nō uidamus directa q̄ nō dnō. cōpet. uti
aūt utilis nō dnō. at rōe corporis. ut publi
ciana resci ssoria & plerisq; alie. at rōe iuris
ut confessoria & negatoria. Publiciana
ad idum ē q̄r pdicta ē cui competit. et que

quid incō ueniat. & ex quib; cāis detur. & q̄t sit hac
cō. Est aūt h accō. pu. nō iō cōpāta. ut res dno
auferat. ex. bo. pu. cō naturalē rōe eiq; rōe
argumentū. prima equitas. dn̄i exceptio. q̄ pot
ora s equitas. s. si ea res possessoris nō sit. excepto
tamē iusti domini. publiciane pot obici. v. ff.
e. l. Sc̄riplc. Compet aūt ei q id sibi traditū
ex iusta cā ā nō dnō possidē cepit. nō dū q usu
cepit. Nempe si usucepisset; cum lē & uindicatā. ha
bz. v. ff. e. l. i. Traditum aūt ex t̄pca intelligo. ex
uenditiōe. donatiōe. dotis noīe. & ex cā legati. sz &
si res ex cā iudicati sit tradita. adiudicata ue.
publiciana compet. v. ff. e. l. ii. xiii. l. vi. xiv.
Estq; publiciana ad instar petitoriis pdicta. & nō
ad instar possessionis respic. v. ff. e. l. ii. & iii.
& vii. Compet aūt h accō. nō tantū. b. f. em
tori. & legatario similib;q sic dictū ē. sz & bdi
& bonorariis & successorib; datur aūt in bdi
& in quēcumq; possessorē. & insūma in publi
ciana accōe. oia eadē erit. que inrei direc
ta erit iudicant diximus. v. ff. e. l. S & datur
aūt & ex quibcūq. cāis datur cāis dat directa
in rem accō. sicut ex his cāis nata pūt diximus
rerum q̄stitarum possessionē amisimus. Incidū tn̄
nec ex iustis cāis possessorib; cōpet publicianā iudi
cium. ut ex pignoratis atq; pcariis. v. ff. e. l. q
cumq;. notandū ē. q. & pt traditionē possessione
q. publiciana compet. ut in hereditariis. & legatis
partu q. ancille fuerunt. ap. b. f. emptorē concep
to nondumq; possesso. sz & in eo q p alluuionē ac
cessit. in eoquoq; q alie totius integ. ut statu
e edificii portio fuit recasumq; petitur. sz & si
d usufructu agatur idem. itemq; d fructib;
rerum publiciana datur. istis aūt in cab b pre
ditione habitur pacientia. h quoq; traditiōe
& pacientia tuentū eē constat. v. ff. e. l. Sie
go. § Preterea sciendum ē q. in his dnū publicia
na cessat q usucapi nō posst. hoc tamē ita usucap
p rerū uitia ppediatur. puta in furtiuis. ui posse
ssis. & suis fugitiuis. & insūma res tal sit. ut ea
lex aut constitutio alienari phibat. publi. nō compet.
q his casib; nemine ptor tuetur. ne cō leges fa
ciat. v. ff. e. l. Sum. xl. Si uō. Si uō usucapio
rerum conditiōe ī pediat. & tunc pu. cōpet. ut in
uectigalib; & suppliciariis. v. ff. e. l. Cum sponsus
Est aūt h accō ime sic dictū ē. dcō. di. l. cū
diuiduo. § iii. & arbitraria. v. insticie de
accoe. pctā porrigitur. & p annus. v. ff. d accōe
in bonoarū.
Sequitur ut de rescissoria uideamus. Compet aūt resci
ssoria. ei cui res usucapta ē siue pscripta. accōe sua
tpr perit. cum rei. p. cā. abeēt. ut in hostium po
testate fuisset. ut insti. d accōe. § Rursus. Ali
is quoq; multis pdns hanc accōnē simili equitate
mot. ptor accomodat. v. ff. ex quib; cāis. l. i. &
l. vii. viii. & x. & xi. hoc tn̄ ita si usucapio in ab
sentia fuit inpleta. ut p reddetur. sz ī. tps mo
dicum. quo cōspicui conducitur. sentia cōpetenti
aduocatus q̄ritur. v. ff. ex quib; c. l. q. ab
hostib;. de his aūt latius q̄ ad rescissoriā ptinet
insūma qua d restitutionib; fecimus diligens l
ector inueniat. Sz sic in suprioib; datur resci

Siuo culpa nō plus quam quanti res est reus condempnandus ē
q supet rōe eccle &
suum robur obtinentib; ar. ī aut.
xpoīuimus de directa reiuindicatiōe
al' aut

al. absencia
al. res domini obstricta

sona sic. et adultos eos vincere. ne l. obstet. uel prosit
quod euenit. ut ff. ex quibus causis. l. pen. puta si ipsi ab
sentes res domini obstrictorum usuceperit. ut presens per
eam uit. hec actio sic. et supra. et uel iure. et ar
bitraria, differt autem a bea. quia superior ubi annum
porrigitur. hec anno terminatur. Item publiciana laborat
ut usucap. perficiatur, rescissoria contra in aule.
ut. i. est contra. ut usucap. rescindatur. ut inst. de
actionibus. et ff. ex quibus causis maiores. l. ult.
Item eo differt, quia rescissoria agitur pretor permit
tit dici usucaptum esse. Nam et alias pretor mandat
ut pote satis utile admittit, usque in primum
relinquo. Ecce enim lege cornelia fingitur ab hostibus
captum ibique mortuum decessisse ea hora qua
captus fuit. Licet post diutius uixerit. Sed et iure post
liminii fingitur ab hostibus rediisse semper in ciuitate
fuisse. licet apud hostes longo tempore manserit. ut C. de
postliminio reuersis. l. i. et ff. e. l. In bello. et in sint
quibus modis. i. po. dissolutus. Sequitur et al
ter utilis iure quaeritur. hic quippe ius fundi, dix
erit a municipibus; aut adiuncta quaque possessione
si rei ipsos municipes. uerum si uectigal solu
at: idem est. et si ad tempus habuit conductum
ne tempus conductus sit finitum. sed ex tempore si ap
ud quis adiudicata in perpetuum. nec enim absur
dum est. ut plus possit locatio municipum quam
priuatorum. ut ff. si ager uectigalis. Compet
it et uel iure emphiteote. quod dicitur emphiteotica
sui sua emponemata pro intuitu est. et unde. si in
dominum diuinum. ut habetur in iure eodem in codice. Sed et
datur ut inst. de locat. hoc autem esse noui. quod
antiquus reperitur in natum zeno statuit, non
relinquitur. ad uenditionem. aut locationem est. suis pe
ritatibus roboratam. has autem omnes pietates. ex con
stitutionibus facile colligere licet. Illud autem sciendum est
quod emphiteota non pensione soluat, et extenuit
ad religioso. contra ut ex. l. conuenit. licet post
traditionem emphiteotica posita. iure collata utili
uem actionem emphiteota contra quemcumque possessore
experiatur. Sed illud sciendum est quod certus emphiteo
ses intro et non dum ex eo pretio traditionem conditione ex
l. agitur ut traditio celebretur. Superficia
no quod. i. et. qui in alieno solo superficiem tantum habet
ut certum pensionem prestat. Pretor et cognita in rem
actionem utilem et aduersus quemcumque possessorem polli
cetur. ut ff. de rei uin. l. de re. et l. pretor. et ff. de
pig. l. tutor. sicut non ad tempus modicum cum dixit
ut ff. de superficiebus. l. i. Datur quod uel utilis iure
minori quorum pecuniis res empte fuerint.
licet non eorum nomine. sicut maluerit uendicare quam
pecunias condicere. ut C. de rei uin. sic. ex. arbi
trium tutele. l. Curator. et autem post minor
pedum suam pecunia comparatum. uindicabit. Si curator
emerit: secus forte esset. si comparauit: ut ex. l.
predicta curator conuenietur. Utilis quod uindica
datur ei qui res causa mortis donatam reuocat. siue
conualuit siue penituit. siue sic pepigit. sui de
gere rederet. ut ff. de don. cau. m. et l. Cum mori
sed et quoque uindicatio competit. ut reuocetur quod in ob
se donatum est. sed ut reuocetur quod donatarius ingratus
et immemor accepti beneficii accepit. ut C. de in

officiosis donationibus. l. Si totas. et C. de reuoc. don.
l. his quidam tamen aduocaturum hec dum taxat
condit ex. l. conpetere inquit. Res quod pro nupt
donata dissoluto matrimonio. licet non fuit tradita. utili
ter iure actione petitur. ut inst. de re uxo. in immobilia. pi.
Sed et si res fuit procurata comprata domino. sic transiit
quod dicitur utriusque cessat. Item tamen uel distribuit
ut ff. q. met. cau. l. metum. Si quis uendiderit le
ge commissoria. hoc est ut si pecunia. die pacto pre
fixa non fuit soluta. res sit inempta. nec facta
fuit facta solutio uel, proponetur rei. uin. ut ff.
de l. commissoria. l. hic enim si pecunia die. l. ult. et C.
de pact. inter emptorem. et uend. l. q. Item si quis rem
donauit ut alatur. et fuit alter irritum potest eo
dempnare dicere. sed et utilis uindicatio. ut C. de
don. que sub modo. l. i. Sed et res estimata in dote da
ta soluto matrimonio. utili iure actione petitur. ut C. de
iure do. l. In rebus. Aliqui hoc intelligendum asserunt
si intercesserit pactum ut mulieris esset arbitrium. Item
si tractatum fidei commissum. et post illicitum fuit rehereditatem
fisci illud uel utiliter uindicabit. ut ff. de iure fisci. l.
imp. Item si quis. h. fiori de tamen re ue quoque sua
uoluerit, non equidem prius in bonis esse desinit. qua fuerit
separata. uel seorsum posita per contrarium intellec
tum colligere fas est. quia si fuerit seposita. ad eam petitio
nem uindicatio utilis proponetur. ut ff. de pollicit. l. ii. si
ne. q. in. c. de sac. s. eccles. l. ult. notatum reperitur
uire actione utile ecclesie competere ex pacto donatio
nis. uindicationis. similibus quod falsissimum puto quod pre
ea lege caueatur actionem ecclesie competere. admittatur
eorum que legata. uel de. et fideicommissi fuerit dere
licta. ac enim legatariis et fideicommissariis dum
taxat nomine relictorum ante traditionem. actiones
iure tribuentur. Ergo nec ecclesie. in uindicatis ac
ac iure. uel utili actio iure in modo debitur
predicte sit adhuc actiones

Iure utiles tres quod uocantur preiudicia. prima per qua
queritur an quis liber sit. altera an libertus. iii. per quam de
partu agnoscendo. i. an quis liber sit filius. ut
inst. de actionibus; dicuntur autem preiudiciales quia ac
tionibus secum concurrentibus; ante pariter propter potius pre
iudicare solent. itaque licet principaliter aliquotiens
intendantur: preiudiciales uocantur. si quis actiones
ipso et preiudicent. sed quia si quidem actiones cum illis concurrunt.
perfecto preiudicant. Nam et alias actionem legis aquilie pe
nalem nuncupamus non quia semper penam continet
sed quia sic natura est prodita ut pena ualeat per sequi
crescere possit quoque. uel ex inficiatione. uel ex
inmissis. uel annui spacii repetitione. ut ff. ad l.
aquil. l. iii. et si filius. inst. de leg. aquil.
Sed hic autem. tunc autem reuera. i. nomine et re. sunt
preiudiciales. Cum alie actiones principales inten
duntur. tres preiudiciales actiones in modum excep
tionis obtinentur. Ecce enim si a me petas her
editatem ego quod tibi obiciam quod filius meus sis. uel
libertus. uel filius. In primis uentilabitur. hec ante
tibi obiecta quod et si obtinuero. sublata est tua li
tis primo mota fuit intentio. Nam et si quis de
iniuria forte si hoc accusando. et ipse in cedi. aut
uulnerum crimen obiecit. ipse ut pote de maio
ri crimine actionem prius audietur qua ego. sane no

al. infactum

causis

hec uero accedens
al. principaliter

al. conduxit

al. duas emphiteotica

que pactionibus instabilitur

Infra tenuium fuit

al. pertinaciter

nota non esse quod usuca
ptum est. publi.
autem experientes pre
tor permittit dici
usucaptum esse. quod usu
captum non est.

Ins. alia litera. Dari furti in simili uel C. de re. vi. Verum sunt pposi
et minori uel C. arbitrii. tu. l. ii. quod eorum pecuniis res empte sunt
licet non eorum nomine. sed quod dominus, dominus et intelligam cum tunc cura
toris emit. sed forte sic ex tribus. uel ex. l. illa. arbitrii. t. cum
tu. uel si res datur uxori a marito. post datur. quando acquisite
re soluendo cum res ex pecunia empta extabat. ut ff. de do. int. uir.
et ux. uel uxi marito.

taciturnitate. quia illa prima actio in rem utilis prejudicialis
est per quam queritur an quis liber sit seu filius civilis et
legittimus. fere eandem habent. Alie autem due ex pretoris
iuris dictione substantiam capiunt. legittima autem
est actio in rem dominii que competit proprietario iure
civili. actiones in rem. utrique dominium suum vindicare. ut
Institutionibus de actionibus. § 7 ut iste licet ipsum habuit. Sed si alter fu
erit et tradidit postea. ut ff. de v. o. l. [stipulatio] Pretor vero vel. He
re autem dicitur ideo quia licet ex actione qui agat de dominio
cessat. tamen tertia distinctio. Ecce enim in omnibus causis
alius est qui petit, alius est a quo petitur aliquid quia
petit. Namque si quis aliquis qui in possessione libertatis
est petitur in servitutem. ipsum petit. et ipsum ab adversario pet
astione sublata suo quo in possessione servitutis con
stituit in libertatem proclamat. ipse est enim qui petit
et se ipsum petit. talis autem duabus prejudicialibus
id est per quas queritur an quis sit liber seu filius cessat utique
in dominio ea. et tertia distinctio. Nempe in his de dominio
contra agitur. Sed in his duabus causibus actionibus. id est equitur
a quo petitur eius a quo petitur iure tamen et iste
due actiones sunt. Nam liberalis prejudicialis actio a pa
tronio petitur et filium neget contra non se liberum. suum confite
atur. sed gavium seu putat se petitus liberum esse diff
fidetur prejudicium reddit. ut ff. de insignibus l. Videtur.
liber quis se dicit suum et filius similiter. in fin. utrius.
Dicuntur et contrarii iudicium mers per quam a pretore recessi. Sed a
arbitrarie actiones iste ut puto et extra ordinem
aliarum actionum. Negatorie plerique intendunt. puta
cum alius actionibus principalibus intentionis obtinent
quia generis actionis sit negatorie. inconfusis rerum cor
poralium. ad proditionum est. Nam in his qui non possi
det agere eius qui possidet non est actio proprietatis nomine corpo
rum perquam neque rei actionis esse. ut Institutionibus de ac
tionibus. Sane nomine rerum incorporalium actiones in rem
utiles negatorie proditis sunt que appellantur negatorie
sunt et alie que vocantur confessorie. proponuntur autem
iste actiones id est confessoria et negatoria de servitu
tibus tam rerum que prediorum tam rusticis quam urbanis. ut
ff. si servitus vindicetur. l. i. § xi. et Institutionibus de actionibus. § Si
diurnum itaque cui competit confessoria. atque negato
ria et utrique quid intendat veniat et quales sint. Sci
endum est quod confessoria et negatoria tenentur tam
directa quam utilis. licet confessoria ac negatoria
sit actio in rem utilis. directa autem confessoria illi
alii quam domino fundi competit cui fuit [debetur] servitus enim
nemo alius vindicare potest quam is qui dominium in fundo
vicino habet. cui servitutem dicit deberi. ut ff. si servi
tus vindicetur. l. i. et ii. Utilis autem confessoria dicitur
alii vero prodest. sicut ea que competit non domino servitutes
vindicantibus. puta si fructuario fructuario. vel vectiga
lis fundi possessori. ut ff. de servitutibus. l. i. a. g. et
ff. de servitutibus remissionibus. nomine rei utilis confessoria
puta si quis iter vindicat ad sepulcrum quod est
humanis usibus exemptum. ut ff. si servitus vindicetur.
l. i. licet servitus itineris ad sepulcrum prejudicati
iuris sit. ut ff. de servitutibus. l. servitutes. Competit
autem confessoria directa vel utilis ei cui servitus quesita
dicitur. et vel patientia. Traditione enim et patientia
servitutum inducit pretoris officium. ut ff. de s. u. p.
l. i. Competit autem traditum si prohibeatur uti servitu
te. qua et nunc usus fuit. Prohibetur autem eoque alius

expellitur ut si prohibeatur ire agere. ut in fin. et ap
consequentia ut si prohibeatur in parte refice sterne
re. quidve quod et facit in iuris — auferre. ut ff.
si servitus vindicetur. l. locati.
Directa autem negatoria competit domino edificii vel p
dii quod servire debere dicitur negantis servitutem se vici
no debere. ut ff. si servitus vindicetur. l. Lucia. § Utilis autem
negatoria competit eis et in eos et quibus utique compe
tit confessoria. Sane notandum est quod in negatoria ac
tione duo specialia reperiuntur unum est quod negantis ac
tori quod alterius non debere. non in prejudiciali et illa ita
dominium. sunt principaliter sed incidenter exceptionis. sic
et supra dictum est obtineatur. Est et aliud in nega
toria speciale quod idem est iuris possessor. atque petito
r. autem ultimum negatoria actio esse habet cum confesso
ria. Ecce si sic proponitur ego debere servire dicitur. placeat
eo quod servitutem quis vindicat edificandi. ego iuris
possessor effectus ero. petitor negatoria intendendo
suo non habendo edificantur. adversarius meus possessore.
Nam cum mihi sit innovaturus ille possidet. si tamen si-
re sic et ita dictum est servitute usus fuerit et se uti suo
iure cohibeat. ut ff. si servitus vindicetur. l. et si. ff. quemad
modum servitutes amittuntur. l. ult. ff. de aqua cottidiana et estiva. l. i. § si. Aristo
ff. de itinere. § et l. vlt. Competit quoque confessoria adversus eum quoque prohibetur quo servitute uti ope manuve. Negatoria vero competit
cum qui vult servitute uti. puta adversus eum qui vult
servitute uti. puta adversus eum qui vult sive uti ha
bitare ire agere. ambulare aquam ducere. Tam
confessoria autem negatoria fructus venit. fructus
vero autem nomine in confessoria computatur quod interfit
agentis servitute non esse prohibitum vel non prohiberi. In
negatoria vero actione nomine fructuum computatur quanti
est intendentis negatoria non esse usum itinere puta
fundi sui. ut non amplius uti. ut ff. si servitus vindicetur. § vlt. loci
sui. Sed autem sic et ita dictum est. actiones iste item
ut ff. si servitus vindicetur. l. u. et l. iii. et utiles quando non gratia
domini. sed qui proponunt se et arbitrarie. sic superiores
porriguntur quam ultra annum quod rei sit persecutione
ut ff. de actionibus. l. In honorariis. Tenduntur sunt
supra actiones in rem directe quam utiles quando gratia domini et qui do
minium competit. Nunc adiectamus de actionibus in rem qui ci
pignoris. expositi tacite. vindicat atque pretorio propo
nitur. Sunt autem due ypothecaria quam quasi serviana
vocatur et serviana. Exponamus itaque in primis cui ypothe
caria competat
Et unde nascatur et unde dicatur et quid in ea veniat et qualis sit
hec actio. hec eadem et de serviana dicemus. Nascitur ypothe
caria iure honorario ex obligationis pacto. ut ff. de
pact. l. Sit. Competit autem persequendi pignoris ypo
thecamque directa. ypothecaria creditori cui res ob
ligata est a domino vel eius domino volente domino. Utilis
autem competit cum non domino obligavit. rei tamen obligate
dominium postea nactus est. Possidens non domino quod obligavit
successit. ut ff. de pignoribus actionibus. l. Rem alienam et ff. de pignoribus
l. Titius. Inter pignus autem et ypothecam quantum ad
ypothecariam actionem nihil interest. Nam in eodem nomine
quippe utriusque pignoris appellatione continetur. ut Institutionibus
de actionibus. et ff. de pignoribus. l. Res. In actione autem sig
nificatione pignus appellatur. quod obligationis nomine sit
traditum mobile sit vel immobile. In arctissima
autem significatione pignus rei mobilis constituit
quam a pugno dictum. ut ff. de v. sig. l. plebs.

al. ipsius

gatiue

al. rei. rei. Rei §

accione et in.

al. vinculo.
al. persequendi gratia

ypotheca autem nuda conventione contrahitur. ut Institutiones de actionibus. Competit autem in quemcumque possidentem. ut C. de pignoribus l. Si fundus. Quippe cum re ambulat. et ut C. ut ff. de pignoribus l. pignoris. Venit autem in hanc actionem obligate restitutio cum fructibus post litem contestatam perceptis sane fructibus antea cedentibus nec iudex pronuntiabit non ex tantum. ut ff. de pignoribus l. i. Si tamen. Est autem in rem hec actio sic dicta et arbitraria. ut Institutiones de actionibus. § preterea [illegible]. ut ff. de pactis l. et sit. extenditur autem aliquando ad x. aliquando xx. annos. puta adversus bone fidei possessorem [illegible]. ut C. adversus creditorem l. i. aliquando usque ad xxx. annos. scilicet adversus extraneum debitorem [illegible] aliquando [illegible] l. b. f. titulo l. utrumque. aliquando usque ad xl. annos puta adversus debitorem et eius heredes. ut C. de prescriptione xxx. vel xl. annorum l. Cum notissimi.

Nunc de serviana loquamur. Serviana actio dicta est a servio quodam inventore. Competit autem serviana locatori domorum et fundorum et eorum heredibus adversus colonos et inquilinos et eorum heredes. Sed et adversus extraneos tam serviana in dictum salvianum quod interdictum quod est de pignoribus: et ad persequendas possessiones cum petitum directum est creditore et debitore et eorum heredes. utile in extraneos. ut C. de pignoribus. si debitor. et ff. de interdictis l. ii. et ff. de salviano interdicto l. i. et ubi. Venit autem in hac actione res expressim obligate. Sed et tacite puta que fuerunt illate inducteque in domum locatam. cosignatur vel ignota in fundo tantummodo si sciat. ut C. locati l. certi. Est autem hec actio in rem. utilis preterea et arbitraria non institutionem dicta est et ceteris extenditur quemadmodum ypothecaria.

Diligenter satisque copiose pertractare sunt huiusque rerum vindicationes nec tractaverimus ad explicandas personales actiones. que quidem reperiuntur directe. aliquando contrarie. aliquando utiles. Nullus tamen plenarie. Nos dicturi expectet quod certas veniat actionis iure seu iudicis officio ne singula diffusius prosequamur. cuius operis compendiosam potius autem amplius quam propositum. Verum quia plerumque sua studium certat. brevitas obscuritatem generat. Unde oratius. brevis esse laboro obscurus fio. ut utrumque constat utile diluciditerque exponitur quibus competat et qualis sit unaqueque dicitur et quanto tempore durat. Necnon in audiendis omnibus in quibus agendis actionum voluntatibus competat auditoribus animus singulis actionibus his institutum: illa dicuntur peccata quia que sita fuerat potita recuperatur in illa propellitur illata.

Personalium itaque actionum alie descendunt ex contractibus alie ex maleficiis. alie ex variis causarum figuris ut supra diximus de actionibus. autem que ex contractibus originem trahunt ut potentiore vigoribus primo videamus. Quippe contractus et maleficia non sunt vitia abrenda. Earum autem actionum que ex contractibus descendunt. alie rebus informantur aliquando verbis. aliquando litteris. aliquando consensibus. Et earum aliquando figuris presse intendere oportet dari vel fieri. hec sunt condictiones. aliquibus non presse agitur. sed subalternationes tendunt. aliquando [illegible] autem utuntur preter ut in actio locati similibusque. ff. condictio. que obtinet monarchiam personalium actionum habet. ex presse forma agamus primum. Ex primo itaque condictio. quidem condictio sit. et quibus modis condicatur. Condictio est conventio

personalis ut institutiones de actionibus. Condictio autem lingua nova non aliud est hodie condictio quam ius agendi. sic quam non aliud est actio quam ius persequendi. ut ff. de actionibus l. Actionum. Inde est quod omnis personalis actio non absurde vocatur condictio. Nam veteri annotatum condictio in hoc significatione dicitur condictio. ut ff. de rebus creditis. l. certi. Obtinuit tamen per excellentiam ut simpliciter absolute dicatur condictio de lege intelligi condictio certi in obligatione seu obligatum ut quamvis alia atque contineat expressam formam personalium actionum. Condicitur autem aliquando certum. aliquando incertum. sicque condictio aliquando certi aliquando incerti.

Incerti condictio competit in his casibus: puta si quis sine causa obligatus est liberatus sue incerti condictione agitur ut liberetur ut in obligationem reponatur. ut ff. de condictione sine causa. l. et in loco. Furtive condictiones que non in domo tamen condictio incerti non omnes tribuuntur puta creditori similibusque ut ff. de condictione furtiva l. [illegible].

Condictio autem certi generalis est et excedit competens ex quacumque causa sunt exercitiis. ut que sunt ex maleficiis ut quasi. ut ff. si certum petatur l. Condictio. Certum est quod ex ipsa pronuntiatione apparet quid quale quantumque sit. ut ff. de verborum obligationibus l. Stipulatum. Et certi est specie. ut quantitas nomine [illegible] ut digitus demonstrat sunt aliquibus vocabulis que vice propria nominis fungantur. ut ff. si certum petatur l. certum. Sicut autem condictio certi generat in duas species. Altera cadit in nomen speciale et vocatur triticaria. Altera stat in nomine sui generis et vocatur certi condictio. Nam et aliquando adoptio in una specie speciale nomen admittit et vocatur arrogatio. alia stat in nomine sui generis et dicitur adoptio. Specialiter autem certi condictiones reperiuntur peccata autem tamen mutua nempe mutuum non contrahitur in peccata prestatio. ut ff. si certum petatur l. ii. Peccata autem nomine hic intelligimus omnes res que in quantitate consistunt puta que numero mensura pondere. Iniis namque solum consistit mutuum. ut Institutiones quibus modis re contrahitur obligatio. aliquando autem nomine peccate res omnes significantur. ut C. de Constitute peccunie l. ii. et C. de testamentis. l. testandi. et ff. de verborum significatione l. peccunie. ex predictis colligi potest quod tres sunt ut ita dixerim certi condictiones. una est que vocatur triticaria que species petit ex quacumque causa debita. Alia est que petit mutuum nomine et tamen numeratur sub certe genere et pro eque bonum. puta frumentum olim autem. ut ff. si certum petatur l. i. et l. ii. Tertia est certi condictio qua petitur peccata numerata stipulatione vel nulla non ex mutuo debita. Si quis ex stipulatione due profecte sunt actiones. una vocatur ex stipulatu que competit in quod incertum promissum est. puta insulam fieri. fossam fodi. alia vocatur certi condictio. quia petitur res certa et certe sive illa certa fuerit species. tunc et [illegible] non fuerit certi in nomen speciale et vocatur triticaria. Sed si fuerit res aliqua certa peccata puta aliave quantitas certa actione petitur que stat in nomine generali nuncupatur condictio certi. que certa condictio cum sit in sui generalitate per papiam nitto potest inveniri primum de qua condictione certi sicut mutuo speciali proditaque re contrahitur audiamus. Exponamus itaque cui competit. et in quem et qualis sit et quatenus durat. Competit autem certi condictio per mutuum ei qui mutuavit peccaniam aliamve quantitatem et eius heredibus. Sed et ei nomine cuius numeratum est competit directa certi condictio. Quippe hec non casus ex pacto alteri alteri querit directa certi condictio. propter singularia precepta que sunt circa peccaniam creditam. ut ff. si certum petatur l. Singularia

Similiter alii

al. edicta

al. ince

al. solutum

Sive mandavit sive ratum habuit

Sed indirecta ypothecaria. Bina est quidem. v. C. de pign. et hyp. l. ii. Competit autem meum directa condictio qui suscepit mutuum et in heredem eius. In eum quidem cuius nomine susceptum est. Utilis autem datur ei qui alterius nomine mutuavit eo non habente ratum. In eum quidem utilis qui alterius nomine recepit illo non accommodante consensum. v. C. si certum p. l. ii. et l. iiii. Venit autem in hac actione ut breviter dicam non idem quod datum est sed tantundem. sic et sicut dictum est et minus amplius. Actione enim que conditionis ea sola quantitas petitur que prestita est. v. C. de do. [illegible] l. i. Nec enim usuram fenebris petere causa [illegible] plus petere. v. C. de usuris. l. ii. non putatis. p. a. [illegible] fit. Contra tamen cum excludo pacto debentur usure. v. ff. de usuris. l. [illegible] in speciebus autem puta in usufructibus audio venit usura [illegible] magis quod tamen dicitur accessio. ut [illegible] v. C. de usur. fructuum. Constat autem quod hec actio civilis est et personalis stricti iuris et perpetua.

Post tractatum conditionis eius que intenditur nomine mutui non incompetenter adnectitur conditio indebiti. quia et accipit indebitum re obligatur. et proinde sicut qui accipit mutuum. Non quidem obligationis species potest videri ex contractu quam ex delicto [illegible] fit. Siquidem qui solvit proponit negotium distrahere magis quam contrahere. v. i. [illegible] q. m. r. contrahitur obligatio. et ff. de actionibus. plerumque tamen id accidit ut ex eo id agitur quod tacita obligatio nascatur. Et tamen per errorem indebitum solvendi causa dat. v. ff. eo. l. Sus. Competit autem conditio indebiti directa et utilis. directa competit ei qui indebitum solvit. sive per se sive per alium. et eius heredi. et ei cuius nomine solutum est. Datur autem in eum qui suscepit et in eius heredem. In eum quidem cuius nomine susceptum est. Utilis autem datur ei qui alieno [dato] susceptum solvit illo non habente ratum. Sed et utilis datur alii quam ei qui solvit. puta si susceptor heres solvit testatori rupto legitimum utilem conditionem. v. ff. e. l. Idem et l. Nec novum. Datur autem utilis in eum qui alterius nomine suscepit indebitum illo non habente ratum. Sed et [illegible] qui solvit et cedit procuratore in rem suam faciendo. v. ff. e. l. Si procuratore. et C. e. l. Creditor. Indebitum intelligo sive sit omnino nec in debitum fuit nihil tamen. Neque licet utile sit indebitum. fiunt tamen utile sit debitum solutum non repetitur. supra est et cum natura quod repetitur in hiis. v. ff. q. quisque. iur. [illegible] l. Siquis. et ff. e. l. Naturaliter et l. Si pene. Sed et indebitum intelligo quod si aliud ab alio sit debitum. non tamen ei cui vel a quo solvitur. quoniam enim debitum sibi quis recipiat. si tamen quod datur non debitum datur. repetitio competit. v. ff. e. l. Si pene. et l. Si summa p. ulti. § ii. Aliquando tamen indebitum solutum non repetitur. [illegible] puta. v. ff. e. l. i. et l. Sus. non numquam [illegible] adversus. sed et re vera iudicati. v. ff. mandati. l. Fideiussor. non iudicatum sit ex falsis instrumentis vel corruptis testibus. v. C. si ex falsis [libri] ex causa [illegible] non pro falsum sit. extorta ut calumpnia. v. ff. e. l. In summa. et C. de transact. l. ult. Ex causa quoque que per infitiationem crescit. ut l. aq. et legatis venerabilibus locis relictis indebitum solutum non repetitur. v. C. e. cum quis. Sed et si expiente. quod et indebitum solvatur non repetitur. sublata enim falsa opinione religionis pietatis causa ex quo solutum repeti non potest. v. ff. e. l. [illegible] his in causis cessantibus et si quis similes inveniat indebitum solutum repetitur. ut ex errore facti. et ex errore iuris puta [illegible] quod interesset. v. ff. e. Et except. et si quis incapiti aut solvit. et

petit. v. C. e. l. ult. et ex pluribus legibus. v. ff. e. l. Iudicium. Revocat autem hec conditio et id quod solutum est et aliud pro tantumdem. et solutam estimationem et pro alio in pro dici fructum perceptum. v. ff. e. l. Sim. Est autem hec actio civilis naturalis naturali tamen. v. ff. e. l. Indebiti personalis stricti iuris et perpetua.

Sequitur videamus de certa condictio. Competit autem certa ei cui debetur quamcumque res ex quacumque causa. puta pecunia numerata sive sit res mobilis et corporalis. et puta usufructus. v. ff. e. l. i. ita tamen ius petit. hac actione si sive certa et aliena. Proprie re sua nemo condicere potest. preter quam a fure. v. ff. usufructuarius quemadmodum caveat. l. ult. non forte nisi pro [illegible] res sua condicatur. v. ff. e. l. ii. et ff. de cond. indebiti. Competit autem certa in eum quod debet speciem quamque et eius heredem non distincta causa. Sed nec re dum modo fuit sic dictum est. certa et aliena. In hac autem actione sive res que petita est certis temporibus estimatione reputatur verisque est quod omne [illegible] sive fuit species debita et inestimata. Sed si estimata fuit is cui debetur. similiter rem possit petere. In qua tamen non distinguitur fuit estimata. nec sola quippe pecunia numerata aneribus hec actione accipitur. et est si quantitas estimata debebitur sola estimatio peti debet. non forte usura accesserit. hoc eo quod tamen venit fructus fuit inestimata res ei habebitur quod accessi fit. Nempe debitorum stratum non postulat. Est autem hec actio personalis civilis stricti iuris et perpetua.

Sequitur ut videamus de conditione ob causam datorum sive ob rem dandam faciendamve futuram et non stam. superior enim conditio indebiti respicit in preteritum. hec contemplatur in futurum. Competit autem conditio [datorum] ob causam conditio. ei qui dedit ob causam causa non secuta suoque heredi. et cuius nomine datum est ob causam. sed si causa si esset secuta non tamen iure conditio locum habet. v. ff. e. l. iii. § Si lib. Datur autem in eum directa. ob causam [dati] qui rem suscepit et eius heredem. et in eum cuius nomine susceptum est. defectus quoque causa. hec conditionis causa. i. cessatio sed et mora. preter moram quoque ei qui factum fuit. liceat ei penitentie quod dedit. sive tamen dum taxat gratia negotii inceptum fuit. v. ff. e. l. v. Utilis datur ei qui alieno nomine ob causam dedit illo non habente ratum. utilis datur in eum qui alieno nomine suscepit illo non confirmante negotium. Illud sane notandum est. quod illud quod datum est ob causam non secuta condicetur. exceptis dum taxat in nominatis pactis ex quibus actione quod cum actione [causarum] obvenit causa est. v. C. e. l. Cum non forte in nominato contractu invenitur res. v. ff. de pact. in empto. et ue. et C. de rescind. empt. sed et in dolus dedit causam contractui. puta unum non exemplo agi et fortasse conditione ut res vendita reventatur. v. ff. de action. empti l. tenet. Civilis est hec actio personalis stricti iuris perpetua. Conditio ob turpem causam directa ei competit. qui dedit ob turpem causam et suo heredi. Et quoque cuius nomine datum est. in eum directa qui accepit et suum heredem. et in eum quoque cuius nomine acceptum est. Utilis autem datur ei qui alieno nomine dedit. illo non habente ratum. et datur utilis in eum qui alieno nomine accepit illo non accommodante consensum. et hec procedit sive res secuta fuerit sive non [illegible]. Tamen autem competit conditio ob turpem causam si turpitudo contingat solum accipientem. puta si quis accepit nummum ut restituat depositum. si vero turpitudo contingat solum dantem. conditio cessat. puta si quis meretrici

sive immobilis

l. Iudic.

al. petere

l. Cuppones

al. dari [illegible]

ma dedit ob coitum. hic enim meretrix turpiter facit quod est meretrix. noua tamen ratione non turpiter accipit. creditur quoque accipere cum sit meretrix. ut ff. e. l. pen. §. et ideo. Si uero utriusque turpitudo uersatur: conditio cessat. In pari enim causa potior est conditio possidentis. ut ff. de except. doli. m. l. … et ff. de condictione sine causa. et ff. neque eum. l. ii. Hec conditio autem et accio competit: stricti iuris et perpetua.

possidentis qua ubi …

¶ Nunc audiamus de condictione furtiua. Competit autem conditio furtiua soli domino et heredi eius et in solidum furi et eius heredi. hic enim quasi plures operam dedere tenentur furti actione non tamen conueniuntur furti conditione. ut ff. e. l. … et ff. de … sign. sepe. habetur autem ratio rei quod uindicatur agnitio ubi si heres furis institutus fuerit et proprie sublate dans hereditatis parte. Sed et si seruus subrexerit fur mortuus domini consequitur hereditatis pro parte sed et in … pro furtum factum plurium furum. semper fur enim moram facere uidetur. ut ff. e. l. In re. et l. Si eo.

subreptus al. licet al. a furto facto … fur

¶ Querendum unde hec accio nascatur. et de excepto an contra … penale … non in quantum peculium locupletior est factus. ut ff. e. l. Si seruus. et ff. de peculio l. Licet. Sed non ex maleficio oritur hec accio. quia rei domini … hec per se cutione. ut ff. e. l. Si pro fure. Set et quia in heredem furis datur si res ad eum peruenerit suo nomine. ut ff. e. l. In eo.

¶ Set si seruus quod subripuit liber factus ex eo … furtiua conditione. hic. ff. a. si noueat. ut ff. e. l. Si seruus.

agnouetur

¶ Accedit his tribus argumentis quod tum quia si conditio non sit ex maleficio. Ecce enim si plures rem unam subtraxerint et unus rem illam restituerit. uel eius estimationem. ceteri liberantur conditione furti. ut ff. e. l. 7. Quod autem agitur accione ex maleficio puta ex l. aquilia quod alius prestitit alium non releuat cum sit pena. ut ff. de l. aq. q. Sicut. Cumque conditio fur ex certo non … latur: nec ex maleficio oritur? Constat quod nec ex quasi contractu nec ex quasi maleficio. necesse est ut alium nascatur sicque ex figuris causarum uariis. ut et supra diximus oriri dicatur. Conditio autem furtiua non in uitatur uel si in locum directe (valis) … conditio tribuitur non domino. cum res subrepta est. ut supra dictum est. ut ff. e. l. … Est autem hec conditio personalis et perpetua et stricti iuris.

¶ Conditio ex lege competit cum obligatio lege noua aliqua introducta est. nec ea lege cautum est quo genere accionis experiamur in eo casu puta sic ut supra dictum est. Si aduocati honorarium sibi simplici pacto promissum conditione ex lege petere debet. ut C. de suffragio. et in accione locati. philosophia cum mercennariam operam spernit et cuius … sapientia quod precio nummario non est extimanda nec dehonestanda lucri accionem … aspernatur. ut ff. de uariis cognitio. l. 1. Nam nec iure mensore et eum qui mensionis operam dedit locatione … uideri. quod conditur. et mensori non mercedes sed honorarium appellatur. ut ff. si mensor. l. 1.

¶ Restat ut conditiones sine causa et ex iniusta causa dicamus. Competit autem ille due conditiones. et non certe competit. et non ut la aliarum competit. datur autem conditio hec ei et quod ad alterum sine causa … et causa datur quod ad alium pertinens … at respectu … at re … essionis. Competit autem ab initio sine causa nulla fuit nulla que est. puta si quis cyrographo se obligauit nec quod accepit. conditio sine causa cyrographum recuperare. Set et si causa processit: finita que est. puta si is qui accepit soluit cyrographum abstrecte conditione. Set et si iniusta causa uidendum. cum fuit reddit tamen ad iniustam causam conditio sine causa.

al. sine abitu …

Ex iniusta causa competit. Ecce enim si fullo. uel commodatarius uestimenta amisit et domino precium prestitit. postquam dominus uestimenta inuenerit: propter quod datum est conditionem. aut rem receptam prestare dominum oportebit. utrum maluerit. ut ff. e. l. 1. et l. ii. et C. e. l. dissolute. et ff. commodati. l. in commodato. §. si. Sed et si contractus commodatum contemplatione sine … ex soluit. aduersus iudicati agentem recte exceptione … sed quod furto uidebatur amisisse recepit. ut C. de re iudi. l. 1.

al. licet al.

¶ Explicitis sed his conditionibus omnibus quarum quedam ex contractibus ut conditio mutui. Nec patimus de aliis de altera … que similiter non in … re uenientibus locum habent. ut ff. de accionibus commo. et pignoraticiis. et de posito. et de aliis siquidem tales inueniant. et primum de accione commo. quia celebrior est iste contractus atque utilior.

descendunt: qui re contrahunt: ut conditio alie ex qui contractu;

Commodati autem accio et directa inuenitur uel contraria. Directa commodati accio ei competit qui commodauerit et eius heredi. In commodatarium et eius heredem. uel competit ei cuius nomine accomodatum est … stat forte deposita. ut C. ad exhi. l. puta. Sed et patri et domino quasi si filius commodatum seruusue: datur quia uel non domino. puta si seruus qui b. f. quis possidebat uel … usumfructum habebat accomodauerit. Datur autem uel in eum qui loco heredis ponitur. puta in b. f. p. et in eos cui ex Treb. restituit hereditas. In pupillum quoque locupletiorem. uel datur. ut ff. e. l. iii.

dat directa

Veniunt autem in accione directa commo. et utile. res commodata eique sequela. ut pupillo. dolo. et omnis culpa. diligentia custodia. aliquando solus dolus uenit. puta si commodatum tamen gratia commodantis fuit. … fortuitus autem casus non uenit. nisi pacto promissus fuit. aut non commodatarius in illum suo uitio incidit. ut ff. e. l. Sed.

~ l. aristo

Contraria commo. Commodatario competit. si is qui rem commodatam impendit. non modica impensam fecit. uel si … dampnum passus est propter commodatam. puta per furtum. uel si commodatum intempestiue fuit reuocatum. ut ff. e. l. in eo. l. In rebus. l. Si seruus. Quod autem contrario iudicio consequi potest. id et si directo secum agitur iure compensationis saluum faciat. ut ff. e. l. In rebus. §. per. §. In summa distinguendum est. si certo commodatario sine furi est commodatum fu… per quem commodatarius furtum passus est. Nam si sciens commodatarius tenebitur contraria admittens: si nesciens liberum erit ei … noxe dedicione reliquere. ut ff. e. l. Si seruus. Et sciendum est quod et furti et per doli. Competit accio commodati sed et de posito ut ff. e. l. 1. Ex improbitate tamen nec sic fur … sequitur agnitoris potestatem. sed … in quibus b. f. exhibetur. Est autem hec accio personalis et b. f. et perpetua.

ita. et ff. de posito l. 7.

¶ Sequitur ut uideamus de pig. accione. Accio pignoraticia inuenitur directa. uel contraria. Directa pigneraticia competit debitori. qui rem suam pigneri dedit. alienamue dedit. domino uolente uel … domine. ut sequitur. et ff. rei aliene pigneri ten. ut ff. e. l. aliena. debitoris quoque heredi directa competit uel autem tamen ei cuius filius seruusue re obligauit: datur utilis. filio et directa et utilis. in creditorem et uniuersum heredem. Contraria pigno. creditori datur et suo heredi. in debitorem et suum heredem. datur autem debitori directa sine utilis. at ex suo facto uel ex

at ex facto creditoris. Ex suo facto puta si soluit
uel ad pactum uoluit creditor satisfecit. Nec est
aliter satisfactio paratum nec debitori prodest. ut ff. e. l.
Sicut rem. et l. qui soluit autem debitor. at naturaliter
uel similiter. ¶ At ciuiliter ut siue remittit ei cre
ditor. uel ipso iure ut per acceptilationem. uel per except
ionem simplicem pactionem. ex facto creditoris pignoris de
bitori reddatur. siue re pignorata utitur. siue re pig
noratam creditor percepit. huic eandem rem pignoratam
reddit. ut C. e. l. i. et ii. Creditori ex facto debito
ris etiam datur puta si uult rem alienam pigno
rat. uel alii obligatam. ut ff. e. l. Si uel l. Si uero
in admonitam eius res ampla fuit pignorata
ut ff. e. l. Siquis. Ex facto creditoris etiam creditori
competit. si in pignus impendit. ut ff. e. l. Si
ne. Illud sane preterundum non est. quod per solutionem
debiti. licet per solutionem habetur pignori nascatur
ut ff. e. l. Sicut rem. Non ergo pignoratam creditor
per exceptionem subtulit. et si per xl. annos possessor
pignus habuerit. nec obloquitur. quod dico in offerendo
ulterius locum non habiturum. Sed etiam offerendi
fo tamen contrarie legitur. S. et si quis in ff. dicitur debi
bitorem indignum fore pignoratitia. per xxx. uel
annos. xl. cum debitor noluit soluere. uel ab satis
factione. sicque efficitur ut pignoratitia nascatur nulla
tenus mouetur. aliquando filius emancipatus non
agetur quod in patris potestate per xxx. annos man
sit. fuit emancipatus. non fecit nullam quo modo
filius. Nemo enim filium inclusum potest. sine egre
dit. nec si soluit. obuiante patria potestate po
tuit. ut C. de annali except. l. i. Est autem pig
noraticia. b. f. et personalis. Ex contractu quod in no
to quod consensu perficitur. ex facto. s. ut facias. quam
per uerba actio nascitur. Competit autem ei
qui fecit. ut quid sibi aliud quis faciat. nec id
factum fuit. ut ff. de p. u. ut l. Naturalis. Est
que hec actio ciuilis personalis et perpetua. fincta que ciuilis
sic ¶ Per uerba actio. ¶ Ex facto quod ut des in
nominato contractu qui et re contrahitur quam actio nas
citur quod de dolo uacat. ¶ Nam si feci ut des. et tu
quam cessas dare. nulla erit ciuilis actio. sed ita
de dolo dabitur. preter quam in con. de transactionibus. l. co
mota. et l. Si procuratore ¶ Similiter enim legum casi
bus ex necessitate placet ¶ actio ciuilis. de cuius
que ciuiliter actio perpetua. et quia de dolo actio non pote
car | cessante dolo competere non potest | car
Actio depositi directa intenditur. utilis et contraria di
recta opponitur deponenti rei bonitatis utilis autem. at recte re
putatur pro ea que per capitulis. posita non fuit. uel pro capi
tulum pullum. et ei qui in certa fuerit. ut ff. e. l. i. ¶ Si
cut ad utilis opponitur per. puta si fuit. b. f. pos
sessor. fructuarius habitatorius deposuit. ut ff. e.
l. i. ¶ Non solum. ¶ Item ¶ Si extranei puto
puta si rem meam deposuit. legem dixit. non in re
stituit utilis actio depositi in iure singulari compe
tit. ut ff. ad exhibendum. l. plt. dumtaxat itaque inde
positarium rei habende. si et indemnitatem patre. l. pre
cibus. et filius emancipatus si uel manumis
sus depositarium tenetur. ut ff. e. l. i. ¶ Filium. et l.
Si a. Contraria autem datur depositi depositario
si interesse deposita impendit. ut per partem dampni

passus est. ut de pignoratitia dictum est. ¶ Teneri autem in hac
actione. quam directa quam utilis dolum et lata culpa conuen
erit. ut ff. e. l. i. ¶ Si conuenit. et Siquis et dolus
solus lataque culpa. ut ff. de reg. iur. l. Contractus
ff. e. l. q. Culpa autem non uenit in hoc conue
nit. uel depositarium se optulit. ut ff. e. l. i. q. Cul
pa autem lata uenit. Sepe ut in pacti depositionis ac
cepit. ut ff. de iur. b. r. l. ii. ut in depositarii causa
depositi fuit. ut ff. de Si certum. pe. l. iii. Est aut
hec actio personalis. et b. f. ut instit. de act. et ff. e. l.
i. In simplum uero in depositi sit cum tumultus
uel incendii naufragii. In hiis omnibus in duplum datur
ex inficiatione. a dolo depositarii. et ad hanc ei heres
ex suo proprio dolo. ex dolo autem defuncti depositarii he
res non tenetur. nisi in simplum. et in annum. ut instit.
de actionibus. et ff. e. l. i. l. q. ¶ Est quedam species actio
depositi que appellatur sequestraria que cum sequestro
agitur. et est quibus ponitur. plures in solidum. ut ff. e.
l. pe. Si in asia. et ff. de u. sig. sequester. Depositi
tio si ita admissa est. licet admissa sit et sequestratio
perpetualis prohibita. ut C. de prohibita sequestratione
¶ Et quia permutationis contractus. ante quam
initium fuerit. et ex permutatione quedam. pro sep
ueri actio nascitur. de hac per uerba actione di
camus. Competit autem ei qui speciem dederit
ut aliam speciem certam acciperet. hec quod uero
est siue acceperit. siue non acceperit quod est tunc
iniuriam est. Nam cum exceptione debitur. auc
tio ex permutatione quasi debetur. que olim erat
uetustissima emptio. Ex permutatione quasi sicut
ex emptione sequitur. dominii translatio
procedit. et usucapio ¶ Differt autem permutatio
ab emptione. quia emptio nudo consensu utentium uo
luntate perficitur. permutatio re dominium debitum. In emptione ergo uinus stipulationem fac uinditoris uel
tenetur autem sufficit possessionem tradere. seque
per euictionem obligatione. et ut de sine. et ab
sine. quod ab eo et ab eo oporteat. uindicit. ut ff.
e. l. i. et ii. ¶ Est autem hec actio. scilicet per re. uerba
quam proponitur de permutationibus. b. f. et ut in ac
instit. de actionibus ciuilis et personalis. et ex contra
ctu nascitur innominato. ut ff. e. l. et Nec
enim ut fiat. quod conuenerat. per. uel agit
si quid datum est. condicitur. ut fiat sicut
dictum est. non nisi in nominatis contractibus
potest quam uidetur contingit
Item. pre. u. actio que oppo
nitur. de estimato ex contractu oritur. qui
re perficitur. Competit autem hec actio ei qui
rem estimatam uendendam dedit. in eum qui
accepit. Tenetur autem qui accepit rem
rem ipsam incorruptam restituat. aut ex
timationem de qua conuenit. pro libera. ut ff.
e. Tenetur. quoque et de re suscepto periculo
ut hoc tamen ita intelligo. si periculum contin
git non casu fortuito. qui ex ordine in nullo b. f.
prestetur. in dolo. Tenebitur autem sit re
perierit. uel sua culpa leuissima. Verum hoc
ita si uel is qui accepit rogauerit. eius negotia
hec causa. neque. g. fuerit. Si uero ille qui dedit
rogauit. an uenit pro illa culpa contingens
iure communi prestabitur. ut ff. e. Sicut.

ff. si certum pe. re. cognouit. ff. § . Si igitur in tem. Est aut̄ hec accio psonal' et ppetua. ciuil'. b. f. ff. e. et in fine. Datur

Exdo quoque ut facias con tractu innominato. que re pficitur. § . ori tur. que competit ei qui quod dedit. ut quod pos sibile et honestum. qui sibi fieri conuenit. quo nō facto non tamen. § . Agitur sic et inpro tatione dicitur diximus. s. q tamen ē obiectū. Sed si aliud quam pecunia datur. ut iusto pecunia. Sed aliquo si pecunia datur. ut quan titas. i. ad numerum quid fiat nō locati ut pote locatione cessante. s. § . agitur. Cessat aut̄ locat. ubi ē pecunia quis nume rauit. aliquo quis sibi faciat. alias ratione § . al' ratione rei. psone. puta q quid factum fuerat. locaui opas suas solutus nō erat. ra tione. rei. i. facta locatio cessat. Si quis quod dedit ob manumissionē. ut aduocationē sed enim locationem non recepit. ff. de § . natura. ff. de iuris. Est aut̄ hec ciuil' psonal'. et ppetua et stricti iuris. Nam ei iustit. dicatur. § . q de extimato. et permuta to redduntur. fore. b. f. relinquitur pro tantum intellectum. certis casib. § . ac tionem stricti iuris fore.

Exdo quoque ut des in nōīato contractu qui ut similiter contrahitur. quarta. § . acco nascatur. Competit aut̄ ei qui quod dedit. ut quid sibi inuicem aliquis daret. Compet aut̄ meum q accepi. ut reddat. ut sed q de dit certum sit. Illud sine nō marg re distinguitur. q si pecuniam dedi sub numero tamen. ut rem acciperem. singe nere. non dumque ē rebus humanis. constitu tas. emptio et uenditio. ff. s. § . l. Si uero rem dedim. i. spem. ut pecuniā nō ut quantitatē. sed ut spem. ut certam ac ciperem spem pmutationis contractus ē. C. e. Si uos spes dedim seu pecuniā ut spem. ut rem acciperem nō certam sed in genere. puta unam de reb. suis quam in do mo hab. q meum contribit. contractus n rator. qui in appellatione generali consistit. et do ut des simpliciter. uocatur. Articulus g' iste do ut des sic distinctus ē et explicatus. Est aut̄ h accō. s. q nascitur ex do ut des sic ex ea que nascitur ex do ut facias. ciuil' psonalis ppetua et stricti iuris. Pretractare sunt aut̄ psonales ex contractib. p̄sentes. q ex reb. contrahuntur. Nā dicam de accōib. que ex contractib. ꝓueniūt. q uerbis conficiuntur. et de uerbis stiplatio contrahitur. ex interrogatione et responsione congrua. i. stit. e. et ex ea nascitur accō gemina. s. cti condictio et accō q ex stiplatu uocatur. qualiter aut̄ stiplō diffinitur dici datur contrahitur committitur purgetur. et quot modis responsio incongrua sit estimanda inter mis quas fecim supra pacto quo peria. et de ulterius obligationis plenissime exposuimus. Cū itaque certi conditione supra sufficienter dictum sit. de

accōne ex stiplatu agimus. Et sciendū h accōne ex stiplatu inuenitur directa ut et expsita et tacita directa compet ei q stiplatus ē et eius heredi. quod inter et tacitur in promissore. et eius he redem. ut competit ex stiplatione filii fam. et pa. institutoris magistri nauis orphanarum phi sindici. ff. ꝓcura. ff. de dapno in fecto dapni infecti instit. Expsita ex stiplatu accō compet. ut q cuius expsum sit stiplatus ē. ut si si lius familias. puta ut uno uo si tutor. curator. ueniut psona suam. tacita aut̄ ex stiplatu accō inducitur. al' ex psumptione puta si instrum hab. necesse responsione. ꝓbabiliter pos sit interrogationē. instit. de inutilib. stiplat. et c. l. i. Ex fauore inducitur tacita ex stiplatu accō reddendis pecuniis et repetendis. C. in stipul. si uel quisquam arroget nec ea q ipsi arrogato uel eius necessarium pmittitur. pmisit uel ex stiplatu ag. ff. de adopt. l. hac. Si dapnum contingit. cum prior supra cautione dapni infecti imponenda de libris. ut et tacita ex stiplatu aut̄ competit. ff. de dapno infecto. l. Si finita. s. et. i. soei actionib. nā et si psitiones fuerit et nō contradixerit. q. tacita pferri pali sit. puta re nebuntur atque si iure legittima stiplatio inita sita fuisset. ff. de nd uxor. l. iiij. instit. de ob. que sit consilium. ut q cum que possit puta pro emptione stiplatio fiat. tunc enim stiplō u. eam possessione tradi nō nudum factum sed eam hoc competit. ff. e. l. i. o. Est aut̄ h accō ciuil' psonal. stricti iuris nō ut dote ppetua. hec ac cio ex stiplatu. al' ē principal. puta q tenentur pmissores. i. principales rei debendi. al' ē ac cessoria qua tenentur fideiussores. Conti net ut insisterei h accō. i. ex stiplatu accidentale nomi uocatur arbitraria. Compet aut̄ stiplanti et suo heredi. mea qua pmisit certo loco eius q heredem. ff. e. l. ij. post mortem dnīi. ff. e. l. ult. Introducta ē aut̄ h accō. ut pmissoris ma licie eatur obuiā. In qua si dicat si pmissor loco destinato nunquam inuenitur. Sicque stiplator suum non consequeretur. p morā itaque nō in pmissio nis ē arbitrio ut uelit soluere s. in stiplatoris ubi uelit petere. ff. e. l. ij. et b. pmit ut q ar bitrā agi pot. ff. de constituta. l. Si deo. Ve nit aut̄ in hac accōe q intersit et ultra legitti mas usuras. dampni q et luc hītur in altitero q. C. e. ff. e. l. u. et iu. Est aut̄ arbitraria accio nō tā ex stiplatu. sed quam q stricti iuris ratio ac cio pp loci adiectionē. ff. e. l. Si hrs. et l. aū. b. f. aut̄ accō non sit arbitraria. ff. e. l. i. bone f. tas aut̄ arbitraria. et tanto tpr durat. quali' ē simplex ex stiplatu

Litteris quoque contrahitur obligatio. puta per cirographum et ex ea obligatione nascatur certi condictio si tamen sit certi q. fuit cautū compet aut̄ certi condictio ex cirographo ei q qui ē cirogra pho obstrinxit meum tamen. qui se cirographo ob ligauit. spe futuri numerationis. Tenebitur ast infra biennium efficacit. pp exceptionem nō nu merate pecunie. p biennium cum effectu ut infirabi

al' ex fauore

et nomina sua in

Venit aut̄ in hac accōne id solū q p missū ē

ex pmissores. i.

ennui uti infestando sit parati. biennium uero p
missione habetur. obligationes sublata impl. bienniumque
transactio. obligatio que fuit tantum ciuilis efficitur nat
adeo ut si creditor paratus sit probare se pecuniam
non accepisse. testibus calumpnia(?) formal audi
ri non debet. Nam si pupillus fuit qui biennium eo
completo est solutus. ut C. de non nu. pe. l. Cum intra
Creditor aut qui scripsit se recepisse. at nulla ex
ceptione sui replicatione iuuatur. puta si scripsit
se recepisse dotem. tributa depositum. at breuis tpis
exceptione munitur. xxx. s. dierum. post inuenitur
nisi ... debitus quod scripsit esse soluta. ut C. de no
nu. pec. l. inc. Est aut hec actio ciuilis personalis
et directa utrisque parte. Restat ut uideamus de actionibusque
ex contractibus ueniunt que continentur puris nudis
consensibus. i. non tamen interuenientibus eorum aliquibus
animi etc.
Supra ex positis ueni s. ut uidem. ut lattatum et q. i
li responsio constitutionumque plus ag. de mandato p
mu de actione mandati dicamus. Nam et mandatum sic
commodatum. que supra prius est commodatum. preterea tamen
est gratuitum. Inuenitur aut mandati actio directa
uel contraria et ex presse tacita. directa compet man
danti et suo heredi. in mandatarium et suum heredem. uel compe
tit ex alterius mandato puta filii sui et patroni
explicite compet siue sit mandatum in eius gratiam tantum
siue aliena tantum siue mea et tua. siue tua et aliena.
Tacita mandati compet. si quis puta fideiussit p
quempiam presente et paciente. ut ff. e. l. Siue. de eo
quod patitur ab alio mandari non solum creditur mandare
intelligitur. ut ff. e. l. qui pa. de et si uni ex rei
debendi solutum cum se alteri liberauit. mandati ta
cita experitur. ut ff. ad uel. l. uir. de instipulatione
adiectus. si ei solutum fuit. tacita mandati asti
pulante conuenietur. ut ff. de uer. ob. l. uel. Est
aut dictum mandatum. qui manu datum. in est ut id
dominus quis debeat mandare. quod res ipse iure uale
at explicare. ut C. de pedaneis. iu. l. i. Competit
aut mandati actio. qualiter que ita dominum sinistre et q
tenus uiste. ut ff. l. Si p. et cum aut in act. manda
ti tam utile. quam directa ex presse uel tacita. pon
emptio puta traditio. ut ff. e. l. Si p. de et de suo
facto cauere debet. ut ff. e. l. de tua. pieculi est
enim ne pignorauit. uel manumisit. ut ff. de re
iu. l. Si p. primum quod quod de re redegit. ex mandato
distracta. Consequitur quod mandatarius debet man
danti quicumque emolumento sensit. siue ei
mandatum sit siue non. quod b. f. congruit ne de ali
eno lucrum sentiat. sed et insuetus conuenietur
que legitimo modo integrioribus frequentat. usu
rasque usuras. ut ff. e. l. id. sed aut pcedit
siue in mora fuit restituendi pecunias. siue
diuersos usus eas conuertit. contrario aut iudicio
experitur mandatarius. si suo procio mandantem
rem emit. uel alias rem ex mandato quantum in
pendit. ut ff. e. l. Si uero. et si uero quod uenit ina
nati contraria. puta si ita fit. uel adeam pro
dum obligatus. Nam et id abesse intellig. id
quod quis obligatus est. ut ff. de nego. ge. l. Si quis
s. abesse intelligitur pecunia fideiussori et si debito
ab eo delegatus sit creditori. licet soluendo is non
fuit. quod bonum nomen sit creditor. quod admittit de
bitorem delegatum. ut ff. e. l. sed. Imputatur aut
quod admisit talem utique idoneum esse compla
uerit. ut ff. de fideiussoribus. l. iii. In contrarium
quoque mandati ex mora applicabitur usura
s. si propriam pecuniam mandatarius impendit. u
suras habebit. ut ff. e. l. Si uero. Si tamen se
nerare solitus fuit. ut ff. de usuris. l. quis. s.
et in contrario mandati iudicio dampni habebit non
Nam si seruus quem mandato tuo emi dampnum
mi dedit. ipsum prorsus dedi de debitor penes me
delinquens. sed ea siue culpa sua id accidit. quod si scis
se talem esse seruum. nec predixisses adiuitor te
nebis. ut ff. e. l. Si s. ignorans eum eum manda
tum tenetur. ut de furt. si seruus communis. Est
aut mandati actio ciuilis personalis perpetua. b. f. ut
insti. de act.

Et quod socius non tantum sunt s.
alienum qui ex mandato tacito gerit sic negotium
subiacemus illico de actione pro socio. Inuenitur aut di
recta pro socio actio ex utroque latere. ut insti. de pena
temere litigantium. Ex quibus compet hec actio
socio et suo heredi. in socium et suum heredem. ita tamen si circa
habito societas sit uita. ut ff. e. l. ii. et l. Ita.
Nascitur aut hec actio dissoluta demum societate. ut
C. e. l. tandiu. nec intenditur ea durante nisi in
causa uectigalium. ut ff. e. l. act. habebit in hac
actione id perceptum impendium. et dampnorum pro socio
enim actio non deductione s. id plus pretium et lucre
pro bis. ut ff. com. diuid. l. i. s. et ut lucra et dampna
communicentur. ut ff. e. l. quibus. l. pro socio. l. s.
si fratres. l. Si id. Equum est enim uel sicut participes lu
cri et participes dampni. ut ff. e. l. Si g. ut forte
absurdum maleficium. alter ex sociis subierit dispe
dium. ut ff. e. l. Si frat. et l. nec quicquam. sed et pre
ti conuenti in societate super partibus. puta id hab
bitur. nisi forte conuentum fuit. ut alter lucrum ta
tum capiat. et alter dampnum sentiat. esset enim socie
tas leonina. ut ff. e. l. Si non res que confer
me in societatem operaque sic conuenietur. ut ff. e. l.
Societas. et l. Si so. id quod dicitur sub conditione
socius uel absocius uel certis officio imponitur cautioni
bus. i. incertis stipulationibus debet expedire. ut ff. e. l.
Si unus. et illud quod sciendum est quod societas in here
des socii s. nec ad rogatorem transit. ut ff. e. l. des
In here tamen socii pro socio datur. tamen et licet eius
tamen sit succedentes cognitis negotia pro se
uncti incausa explicare. non tamen est socius nisi in
uectigalibus. et si ita demum si fuit ascitus. uel actio uel aliis pro.
ut ff. e. l. bis. l. adeo. uerum est aut hec actio ciuilis
personalis. b. f. et perpetua.

Expedita pro socio
quia id quod alienum est proprie sit alterius
Nunc audiamus de actione empti et uenditi. quibus id
quod est alienum prorsus in alterius redigitur dominium. et he
actiones utrimque directe inueniuntur. compet uendi
tori et suo heredi. in emptorem et eius heredem. uel datur
ei cuius nomine procuratore res uendita est. actio em
pti directa datur emptori et suo heredi. in uendito
rem et eius heredem. uel compet ei cuius nomine res
empta est in uenditorem. et eius herede. in eum quod qui
alterius nomine uendidit. ut ff. de pig. act. l. Ele
gant. et ff. e. l. Iul. cum. Uerum aut in actione uendi

n. tam directa q. util. nisi minus pretium rei vendite q. p. speciale convenit. puta veri vendito vinderet habeatur licet: quippe si oblig. venditor nummi fortio id extimatur pretium. v. ff. e. l. Julianus. §. l. si sterili. Sed et puta venerit cessat fructus qui ante donatione percepit. v. ff. e. l. fidei. et c. e. l. ii. ut re q. venerit. quas ut mora generaliter ut pretium mo num perceptio fructuum. Equum namque est ut emptor q. re fruitur fructus sentiat usurarum. v. C. e. l. Curabit ff. e. l. Julianus. §. Inter ea. In actione ex empto. tamen. quam vult nisi minus venerit. ut res vendita tradatur. non quod pre sit. illi interesse pertinet. sive res non traditur. q. duplex est contingere venditionis. s. vitio seu periculo puta q. [illegible] venditor reddit. v. C. e. l. ii. ut q. res vendita est sub conditione [illegible] venditionis nasci. puta si fuerit [illegible] ut §. l. In his enim res vel non tenet emptio. licet teneat agatur ex empto. v. ff. e. l. Sicut et l. q. ne simplo aut [illegible] nulla est. Sed simpliciter est alia. proprie tamen simplo tenetur. licet non emens et alia in solidum valeat empta. v. ff. de co. ep. l. Titius et institui. §. ult. Inter intelligo singulare et particularem. q. quamque plus est q. communium pretium. quippe tantum rerum pretium [illegible] vocat communium est. s. res venerit. al tam singulare q. communium excedit. aliud est q. est quam res communiter vendi pot. v. ff. e. l. §. prima ff. e. l. a. et ff. ad. l. aquil. Si servum — ff. ad. l. fal. l. pretia. Venit quod vitiat emptionem q. venditor per emptionem accessit. et siquid suo venditor venditionis vitium datum fuit. v. ff. e. l. Inter eu. Siquid enim cum emptore speciem peculium eque est ut populi commodi. licet rei non si species venit. ut quamvis ut species. v. ff. de edil. empt. et sepe Exceptum vinum q. ut fuit inspectum venditum non est timendum. non per degustationem proinde pretium quam sine acto venditum fuit degustatio. v. ff. de periculo. l. ii. Venerit quod in actione empti asserta. Jugera. Inclusa. v. ff. e. l. fundi. Multipliciter quoque distinguit. vendito emptori causa [illegible]. Ecce enim in bruta esse bile ut oportet. In quibus erroneos fugitivos venit esse sciente aut sciens venditor ab ignorante. Et est enim si quis sciens vendidit pecus puta morbosum. ignorante venditor contemptibilis longe pretium. puta si contagione pecoris morbosi venditoris pecora perierit. idest convenit suo ignorans venditor. non tenebitur in quanto minoris emptor emisset si scisset. v. ff. e. l. Jt. Julianus aut [illegible] concessus non distinguitur ab ignorante. v. ff. e. l. [illegible] tenetur. Item in locatione. v. ff. commodati. De uictis aut cum venditor non tenetur. non convenit non per re vendita abesse. non abesse. i. promisit. vel non aut venire asseverauit. v. ff. e. l. Julianus. Ignarus itaque vendi tor. aut tenetur in solidum ut [illegible]. et tenetur in solidum. i. quanto minoris [illegible] emptore morboso suo fugitivo aut tenetur in solidum. vel fuit suo venditor [illegible] non dicta. v. ff. e. l. ult. non bone fugi. cum est venditor asseveravit. q. [illegible] et c. eodem titulo. e. l. si venditioni ignarum nomine tribu non tenetur speciale redhibito dicatur — ut ea tangetur. q. minoris esse captatione vel [illegible] mentem est. Redhibitionem solet compellatur ne per

enim vero venditor prudentie. quia emptor pretium numeravit. et tamen nulla lege id expressum con tra est. verum ex. l. quod diem. ff. e. Et prodigere ut cumque dicatur iudicium pretium debet. Vel ex. p. aliam tamen legem sub eodem titulo. l. ex empto. ut cumque confirmatur emptorem per debere numeratione. quod et si aliter alii fide non habetur. si res est eodem usque. i. re inventa pretiumque. apud te tamen quam consequi debere depositum q. tamquam inter emptorem et venditorem longum. Sed aut hec actio est. i. empti. vendi. civil. bonae fidei. perpetua. Et est supplex de acto

Empti et vendi. q. sunt ex principalibus. et dicte. Nunc dicamus de exhibendis actionibus q. sunt illarum qui positiones. Videamus itaque quot sunt actiones edili tie. in quibus rebus sunt proditi. quibus competant. in quos dentur. ex quibus causis oriantur. quales sunt et quanto tempore durent. Sunt autem. iii. edilitie actiones. redhibitoria. quanto minoris. et infactum actio. Illud autem omnium est scientium redhibitionem esse contra venditionem emptionis resolutio. v. ff. de acto. l. ex empto. Est aut redhibitio venditionis resolu tio. v. ff. de acquir. p. l. p. Item quod redhibere est facere. ut rursus habeat venditor. q. habuit et q. reddendo id fit dicitur redhibitio et appel lata. v. ff. e. l. redde. Competunt aut hec ac tiones emptoribus et heredibus quaque qui loco eorum [illegible] communibus et venditores et heredes eorum successores. v. ff. e. l. a. et l. Sciendum.. tamen est. sunt aut proditi hec actiones in rebus quibus dantur. s. de [illegible] mancipiis quam [illegible] v. partis tamen vel Labeonem scribere edilium edictum. p. unit non solum ad mobilia seseque moventia. sed et ad immobilia est. v. ff. e. l. i. Oriuntur aut ille actiones enim. iiii. ex morbo vitio pacto et si [illegible] cautum est edilis utilis. v. ff. e. l. Sed et. Est autem morbus habitus corporis contra naturam. qui usum eius ad id facit deteriorem. aut cum natura nobis est corporis sanitatem dedit. lovis etiam febricula aut vitius quartana quam iam spiritum per modicum q. vulnus cutis non movet [illegible]. v. ff. e. l. i. [illegible] aut redhibitoria venditor etiam ignarus quam sciens. Obu ie enim si [illegible] venditor ne enim emptores aut fallant ignorantiam venditoris an calliditate. v. ff. e. l. [illegible]. [illegible] ita vendit sunt si emptor ignoravit. nisi nosse potuit. puta si esset [illegible] hominibus venebat. v. ff. e. l. et si aut empto sciret. non redhiberetur et tamen tunc inducetur tacite. nec enim intelligitur esse celasse. qui scit vere [illegible] qui fit ignoravit. sed nec vobis ne solus infertur. v. ff. de actione empti. l. i. et C. de ediliciis actionibus. l. Cum [illegible] et si venditor nominatim excepit de aliquo morbo. non est morbus non convenientur. non per stipulatione excepit. v. ff. e. quis Sed et [illegible] aut si redhibeatur [illegible] dum tantum. non ala [illegible] q. edilicis [illegible] unde non de eo loquitur. v. ff. e. l. a. [illegible] pretium. unum si venditor non pretium non nominatim remisit. excipitur de nomine fugitivo v. ff. e. l. iiij. Si fuit fugitivus. ut certo. aut non red hibebitur [illegible] est [illegible] aut non aut. Exemplo tamen [illegible] si sciens [illegible]

venalium. v. ff. e. l. i. §. i. obque hominis qui pestibulas erat his suis pestiferas reddibitur. v. C. e. si fundum ff. e. in fin. Sed autem redibitio exorbitare pro ratione redibitoria actione aliquando tamen redibi mancipium debebit. licet quando minoris agatur. puta si nullus sit pro mancipium furiosum fore. ut lunaticum. v. ff. e. l. Bovem. Aliquando si uicium non morbosum fuit uel si mancipium redhibebitur pro morboso. v. ff. e. l. Edi lesi. §. i. iustum. Ex pacto quoque redibitur pactoum in fine tum. v. ff. de res. in d. l. Si convenit. e. de. ff. e. l. q. si. Si quis. §. i. sic dictum est supra minor non cauetur redibitio locum habet. v. ff. e. l. Si vendidor. Veniunt autem in actione redibitoria restitutio pretii et usure. ueniunt et si quid accessionis nomine dedit voluntate. tamen venditoris. v. ff. e. l. Cum autem. §. i. ob. l. §. si rem quam emptor passus est per hominem quibus redib. et restitui debet. E contrario enim emptor redib. mancipium restituere debet ipsum non deterioratum suo facto familie sue. uel procuratoris. Sed et restituere debebit emptor quod ad se peruenit. uel culpa sua non peruenit. legatum quoque et hereditatem sicut fuit post emptoris contemplationem. quod si munere remansisset in eius bonis et emptoris futura fuisset. Nam propter ornatum si contemplatione uenditoris fuisset quod est in causa redibitionis instituta proponitur. tamen diceretur restitui emptorem non debere si nolit redibere. et generaliter dicendum est. quae quis extra emptionis rem peti sui acquisierit id iustum uidetur oportere reddi. v. ff. e. l. Cum autem. §. i. Generaliter. Ex his quoque dicta sunt colligi potest. quod redibitoria actio nomine morborum uitiorumque duorum in homine competit. Sed et in fundis sic dicitur. v. ff. e. l. Si tamen quando minoris non actio compet. puta si quid uenditor de mancipio affirmauit non ut laudaretur sed ut praestaret. et tamen redibitorium in uitium intendi potest. v. ff. e. l. Si quid. §. i. Sciendum. Et notandum est quod quando minoris actione semel agi potest. ita ne lucrum emptor faciat. Sed ... ... eius statim ea estimationem consequitur. v. ff. e. l. q. si. Infactum autem actio competit ad pretium recuperandum. si mancipium puta sine uitio sit redhibitum. Sed et si uenit et non placuit intra tempus pristinum redibeatur. nomine quoque cautionum omissarum. Sed et ornamentorum pretium redibitorium intentum uel infactum intenditur. v. ff. e. l. Ediles aiunt. Sopitur autem actio redibitoria sex mensibus. quando minoris. anno utili. v. ff. e. l. Sciendum. l. Edi. l. Si enim. l. Cum sex. Infactum actio autem quae est de redibitione. si non placuerit extenuis exercetur. quae tamen convenit. et si pactum intercessit. ut uterque tamen redibitio fieri. Si autem de tempore nichil convenit infactum autem actio intra lx. dies utiles accommodatur emptori ad redibendum. v. ff. e. l. q. si. Illo ... autem cautionum omissarum. et non ornamenta prestent uti optime ornata uendendi causa fuit redibitoria actio. uel infactum emptori ... lx. dies utiles datur. v. ff. e. l. Sunt. l. Edi. Sunt autem actiones iste ciuiles non proprie. quae edilicie. hoc enim ius pretorium uniuscuiusque pars est. sic et ius edilicium portio iuris honorarii. v. insti. de iure naturali. Est autem actio redibitoria ut estimo arbitraria. et quae potest ad insimplum. uel in duplum. v. ff. e. l. redi. Alie non

uocantur actiones edilicie. l. extimatoria quando minoris. et infactum actio forte aliis. sunt. b. f.

Quia locatio pene eisdem regulis constituitur. quibus uenditio. de actione locati et conducti dicamus. Inprimis tamen sciendum est. quod locatio pretio non de pecunia mercedis nomine conuenit non contrahitur. v. ff. e. Si. d. l. §. i. ff. de positi. l. i. Aliquando tamen et conductorem partiarius colonus appellatur. qui non ... ... sed fructus quos secutus iure et dampnum et lucrum cum domino fundi patitur. v. ff. e. l. Si merces. abusiue tamen talis colonarius conductor non capitur. Competit autem actio locati locatori et heredi. in conductorem et eius heredem. Venit autem in actione locati merces si pretio et rei summa locatoris ... ... restitutio sui locatio fuit temporalis finit propter ... finito tempore. uel si in sortis ... ne eo distincto. quod si quis locauit ad usum ... ... posset est conductorem in deductionem. eo quoque anno eo ... nullum hic ipso quod tacite relocasse uidebitur. Et ita in rusticis prediis. in urbanis autem prediis alio iure utimur ut prout quisque habitauerit. ita obligetur. nisi in scriptis certum tempus conductioni comprehensum fuit. v. ff. e. l. Item. Venit quoque in actione locati. instrumenti extimatio. hec locatio non solet dominium mutare. v. ff. e. l. Cum fundo et l. in solet. Venit quoque dampnum illatum a colono uel ab alio colonis uitio. v. ff. e. l. Si merces. ff. soluto matrimonio. l. i.

———————— locator quoque conductorem expellere potest impune. si male usus fuerit re locata. v. C. e. l. ed. uel si biennio continuo pensiones non soluit et si conuenit de exeundo eo non expellendo. quippe tamen conditio. si pensionibus paruerit. v. ff. e. l. Quero et expellere quis potest non tamen suo pretio. si probauerit domum suis usibus necessariam. uel corrigere eam oportuerit. his enim in casibus non conuenietur ad interesse. Sed nec cogetur pati conductorem inhabitare. Compellitur est enim mercedem pro rata temporis remittere. uel non petere. aut habitationem eque commodam prestare. Idem si ... locatis edibus. v. ff. e. l. Si quis. Secus in uenditionis. si quis et post exuitione debitor ... ... licet non meres.

Actio conducti competit conductori et eius heredi in locatorem et eius heredem. Venit autem in actione conducti. ut res locata fruendi traditam uel uti licere prestetur. Sed de rigore et equitate enim excusabitur. dominus locatoris. si tenet eum fuisse sine dolo. m. suo aliquo non sui fuit sit aliam habitationem non minus commodam prestare. v. ff. e. l. Si quis. Idem in similibus. uenit quoque instrumenta fundorum puta. Est autem instrumentum apparatus rerum diutius mansurarum sine quibus possessio excoli non potest. v. ff. de instructo uel instrumento legato. Et qui locatur alteri ut domum uel opera non exceptionis. et ... si exceptor operas suas exhibuit uel per eum non stetit. Sed post uiolatam totius temporis mercedem accipere debebit. pretium si eodem anno mercedem accipere ab alio non accepit. v. ff. e. l. Si ... Item ... l. qui operas. stetisse autem per conductorem intelligo. sed illo auctorem sistetur per ... seu ... in persona eius contingente. ut per egritudinem uel mortem ... his competit. et probabiliter colligi potest. quod si steterit per casum extrinsecum et uentum contingente. uel alio commodo incommodoue afficietur. constat autem quod hee actiones ciuiles sunt et personales. b. f. et perpetue.

Pro mensoris opera tamquam conducta ... uitiatur. v. ff. si mensor. f. l. iii. De actione infactum quae ad usus mensorem agrorum proponitur ex uenditionis edicto.

plerumque

no

Sed ... pretium

conducti

Sciendum

al. ablatum ...

quod est si mensor falsum modum dixerit. audiamus. Hec
enim credidimus necessaria sicut supra dictum est. nam tales personas
loca dividere. est hec magis opera beneficii loco habita. ideoque
datur ei ad remunerandum dari. et inde honorarium ap-
pellari. Si autem ex locato vel conducto fuerit actio
dicendum erit nec tenere intentionem. Inveniuntur autem
hec in factum actio. et directa et utilis. directa datur ei
qui inspecta agri deceptus est a mensore. venditori puta
et emptori. datur autem in mensorem agrorum. si modo fefel-
lerit. In hiis vero que sunt edificiis datur. hec tamen similibus que pro-
duntur. Nam et hec et a negotiorum originem accepit. fuit tamen
nomine. non peculiorum. si et mox aliis intendit. ut ff.
e. l. ii. et l. iii. Duo autem specialia sunt in hac actio-
ne. quod hec ex contractu licet non datur in heredem quamvis
aliter oporteret. tenetur autem mensor de dolo. lata quoque culpa
que dolo comparatur. ut ff. e. l. i. si mensor. falsum modum
renuntiaverit. sive ipse sive per alium. vana vero vel
plateas. ut ff. e. l. i. l. ii. Item domino competit hec ac-
tio. emptori vel venditori contra mensorem. si aliter ab alio
ex condictione vel suum consequi non valeat. ut ff.
e. l. iii. et iv. Utilis actio in factum competit aliis men-
suris. ut si de mensura rei ut sunt mensura non agri
sed edificii. vel cuiuslibet rei mensor fefellerit. ut ff.
e. l. v. Item et alia utilis competit in eum qui mensor non
fuit si tamen fefellerit. puta adversus ma-
chinarium architectum. carpentarium. tabularium
qui sui scriba. hec actio utilis conveniretur. ut ff. e.
l. ult. et ff. de magistro. g. l. ult. fortassis et
uso ad honorarium petendum. hec utilis actio in factum
mensori competit. quamquam mercedem non habeat quod
est de mensore positum. Est autem hec actio prima non
civilis. ut ff. e. l. i. et perpetua. ut ff. e. hec actio.
Ex contractu quoque hec in nominato qui consistit per
ficitur ex facto. scilicet ut facias. quia per scriptis verbis
actio nascitur. competit autem ei qui quod fecit.
quibus aliud quis faceret. nec id factum fuerit. ut
ff. de prescriptis verbis. l. naturalis. Estque hec actio civilis. perso-
nalis perpetua, sunt que iuris. sic sunt cetere. per verba
actiones. ¶ Ex facto quod ut dolus in nominato contra
cui quod in contrahitur. quia actio nascitur que
de dolo vocatur. Nam si feci ut dares, et ipsa quam
feci necessaria dare. Nulla erit civilis actio. tamen de dolo
dabitur. preter quam in codice de transactionibus
l. cum mota. et l. si pro fundo. In illis enim legum casibus ex
necessitate. prescriptis verbis actio iure debetur. que et civilis
actio perempta est. Ergo que de dolo actio in pote celan-
te dolo competere non potest.
Restat ut dicatur quo vocatur constituta pecunia lo-
quamur. hec enim constitutio pecunie sit nudum
pactum. actio tamen pariter cuique constitutor paciscia-
tur. hec est non contrahat magis constitutio
contractibus accedat. quia alius actionum materialis
in dictum nudo ius pretorium dicendum est. cui com-
petit actio de constituta pecunia. uniquique qualis
sit: competit autem ei cui quis constituit sive cum quis con-
stituit se soluturum sive pure sive in die sive
sub conditione. ut ff. e. l. pro. quamquam sive sine pacto
Constituitur autem pecunia omnibus debita. ut ff. e.
l. iii. aliud quoque pacto constitui potest dummodo debitum
sit naturaliter tantum. ut pretorium pactum. vel ci-
viliter et naturaliter. ut promissionem et naturaliter

non tamen civili iure vel pretorio. ut pro usurariis. sive
quid sit debitum civiliter tamen exceptione tamen. et petitio
posset elidi. puta non numerate pecunie. vel pacti
conventi. nec illa quam constituit. ita debitum autem
tenetur qui constituit. si personaliter loquatur. et si con-
stituit se soluturum. non si alium. ut ff. e. l. eum qui
autem. C. e. l. si quis constituit se pignus daturum
cum utilitas pignoris perscripserit. verbis et hec constitutio
admittitur. ut ff. e. l. qui non facit, et si certo loco fuit con-
stitutum exemplo arbitrarie actionis agi potest. ut
ff. e. l. si duo. et notandum est quod licet et hiis qui stipula-
ti pure primus sit. illico tenetur ad dandum, modica
dum tempus expectet tamen decem dierum. constitutor tamen infra x. di-
es exigi non potest. ut ff. e. l. pretor. Est autem hec
actio personalis pretoria fineti iuris et perpetua
Et que donationis causa modice
Ultimo loco expedit et a Iustiniano. donatio in for-
mam contractus redacta est. cum ante gratuitum nudum
pactum fuisset. nec actionem pareret. Dicetur quod donationi est
de donatione audiamus. Competit autem conditio ex
l. conditio donationis et ei heredi tuo in actore et ex hinc
in dominum. aut si donatio mera. et ex munificentia
liberalitate que descendit. si non inter vivos fuit donationis
ob causam cui donationis negotium. ut ob mortem sit
donatum. tunc eiusmodi actionibus agitur. scilicet l. condic-
tione ob causam. vel actione ex testamento. Nam mortis
causa donatio tamquam legato et si ab intestato fuit
legatum relictum. actio ex testamento petitur. Competit
autem hec conditio ex l. ut res donata tradatur. ut in
Aut. e. et C. e. l. si quis. Non enim donator liberalitatis
sue penam pati debet. ut ff. de edilic. actionibus. l. ad
res. licet tamen donator non habet necesse promittere. Itaque
in rebus venalibus promitti solet. et si donator evic-
tionem specialiter promisit. convenietur. et si sciens
rem alienam sibi donavit. tenetur. utique ei si sumptus
magnos fecerit. obstante eo. ut ff. e. l. Aristo. Est
autem hec actio civilis personalis perpetua fineti iuris.
ut ff. e. l. Ce. ¶ Quia autem ex contractibus de-
scendunt. de quibus dictum est supra actiones que ex
contractibus descendentes quibus dicetur inferius
pro contractus. et de his qui filiorum familias, in parentes
dominosque redduntur. Ex quibus quoque alias sunt in solidum
ut institutoria exercitoria tributoria. quibus aliis non in
de peculio. de in rem verso. de his omnibus tractemus. ¶ In pri-
mis tamen sciendum est quod hee non sunt actiones. sive
actionum species. sed qualitates. et que hee vi. appel-
lationes. scilicet exercitoria tributoria. de peculio. de in rem verso. exercitoria
quibus non sunt actionum nomina. sed formarum. Siqui-
dem una est actio. scilicet condictio certi. vel actio venditi vel que
cumque alia pro qualitate negotii. qua agitur de
peculio. de quo eorum iure utilis est. sicque duplicem cogno-
minationem habet. et una est actio. ut institutoria quoque cum eo. sed et
C. e. ti. quod cum habetur eo. patrem obstringi. iure
dicto. ti. ut nostri. g. de peculio vel de in rem verso. Omni- Et in simplici de peculio vel de in rem verso.
no probe autem quidam hiis esse actionum species sed formas actionum esse
aperte probavimus. Nam aliam conceptu oblati ex
hibiti. non exhibiti forme sunt actionum non sunt
rerum species seu genera. ut infra de furtis.
Exercitoria actio competit ei qui cum magistro navis
contraxit. nomine eius ei rei. cui in propositus fuit
sive liber fuit sive servus. ut ff. e. l. i. Eam autem exercitorem

f. pro mora ubique

f

F

Nota evicta resarciatur. ut C. de evic. l. iiii

directo no cum magistro agitur. eod actões gnāe
f. utilit agitur. exercitorie. ut sic ea actio que dat
directa contra magistrum detur utilis. accedit exer
citoria contra exercitorem. hec enim edicta no transfe
runt. ff dicatur. v. ff. e. l. Sicut tractum q̄ ita de
nuī compet̄ institorie noie precise certe. contra
rio certi exercitoria. scilicet re inqua sumitur sum
necessaria pecunia. In hac enim actione eundem sum
eporte ee actiore. v. ff. e. l. ult. datur aut h
actio ppretio hedibz. 7 suo noie. v. ff. e. l. Sicut cum
e prona. e al. b. f. al stricti iuris. p qualitate
negotii 7 actionis gnāe. Actionum oīu al sunt civi
les. al proie. al inpsona. al mixte. al. b. f. al
stricti iuris. al arbitrarie. al pfes. al privatte.
al adeidem transeunt. al no. al ff ppetue. alie
tpales. al sunt reipsecutorie. al pene. al mix
te. ¶ al insimplū. al induplū. al intriplū
al inquadruplū. ¶ al oriuntur excontractu
1 q̄i. al exmaleficio 1 q̄i. ¶ al re. conse ¶ al
verbis. al ex litteris contrahe. 1. oriuntur ex obli
gationibz q̄ his modis contrahūt ¶ Cum ergo
q sit q̄ inre. q̄ inpsona. ut inxere qui. b. f. q
ppe. que cuncta intelligas v certis ea pdicari. ue
bu no psequid psingula psequam cuncta psē
diligens lector inquirat. h unū scias ¶ q
ii exmaleficiis oriatur rei psecutorias. In
dem dari. turpe tñ lucrum ablatū ab extorqueū
hedibz no datur omnes pt illas q̄ uindictam sola
extorquitur. e minū qdi. q. p. qdam exti. c. p. q
psecutio eu iis v pplo plenq datur. Na cotta
de ui no adulterii accusatio no omib datur. hoc
qdam sunt capitalia. ¶ q de uita te cap oriunt
siquis id q. ppetue
iurisdictionis eū inallo pporū dolo. m. eum.
corrupit. datur 1 eū. l. aureoz uiotiuū. q
pplē e 7 penale. v. ff. d iurisdic. o. in Siquis
7. annū tantū duratiuū. sic 7 alie plereq
proie. actões. v. insti. d ppe. 7 tpalibz. actionibz.
Incium qui uis dicenti no obtempauit. uiotiuum
penale datur ei qui uis dic. In annū inquo no
intēt f qui ea res e contineretur. ¶ Adversus lib
tum qui patronū uel eius filiū aut ei hede re
me 7 ius uocauit penal actio infactū. l. aure
ii. 7. annū datur. v. ff. e. Siliteras. Que ii
inhede datur. sic nec cete penales ii hedi
datur q. uindictam solam contin. v. ff. e. 7
eū. ¶ Quin exatū qui 1 ius uocare penali ui
dicto. 7. annū actoi tenet. quo no io q 1 ista
te e contineretur. h quod eam ab actore fuit
extimata hedib aut extimatur. sicopum
instit. v. ff. nequis eū 1 ius. uo. l. ult ¶ pe
nal actio datur ineū cui dolo factū e quo
minus 1 iudicio quis sit. pquā oseq actio qn
ei sua inter. uit annū tantū. v. ff. de eo p
factū e. l. 7 ¶ Qui e reus no edidit quan
tum inte e puib p actoe penalē infactum.
q. 1 annū tñ durat. v. ff. e. l. ¶ hec
actio datur 1 eū qui negotiis alienis gerendis
se imiscuit sponte uel necessitate urgente
aut necessitatis suspitione. 7 quas uenium
ea absunt dolo. uel culpa ex lata uel leui quiq

tñ dolo solo tenetur: uelud si affectu dinegoti
desta. v. ff. deneg. g. l. an ptor ¶ Initiū quoq
diligentia. l. si aliis. si alius diligens gessis
erat. v. ff. e. Si pupilli. l. ult. Initiū ausū prat
uelud si negotium nouū acceptu. v. ff. e. Si q
contraria aut actio neg. gestoi. p quā consequit
quicquid ei abe. ut abstitit e pp. n. illius quam
no sit utilit ceptū. v. ff. e. h. aut ult ifine.
Incū qui ut calumpnie eā negotii alic fac. pec
cuniā accep. Intr annū inquadruplū. p insim
plum infactū actio inuēta compet. hedibz uō no
datur. q. sufficit q. eam peccuniā quā dñ tenē red
repete possunt condictioe ob turpē. c. 7 hēdes ua
tur q̄tum ad eos puenit. v. ff. d calup. h actio. l. q.
hiis de iure e constitutū turpia lucra hedibz extor
queri ¶ hac actio utitur. qui pp infestatio
nē metū aliquid tradidit ul pmisit. aduso
eum qui metū intulit. ul ap quē res puenit
q. uiniam scripta e. v. ff. e. Metū. l. ult. In q
druplum intra annū utile si restituatur uin
eis arbitrio res. p annū insimplū si alia actio
sup sit. v. ff. e. Si pui. In quadruplū aut resipsa
continetur. ¶ quasi psecutio. libertas si res
p stitutionem peti. qn enim pitura ap ipm q
pene tripli satisfacere cogitur. Si aut ante
sententiā tenebitur. v. ff. e. Arbitrii ¶ Quo
sit hedibz datur q. rei h psecutione. eū si
amū largiatur inquadruplū exigi pot. v. ff
e. Si cū. l. u. In hedes datur inquam ad eos p
uenit. hic enim coheredes no tenebit. tam q. turpi
ter acceptū e. ab hedes no teb puenire. v
ff. e. quod aut.
Ncumque dolum m. ab hibuit. Si res nulla agit
excludit duos annos nec alia actio supsit. de dolo
compet. v. ff. e. l. f. 7 al. de restituto compleuit
cū sit restitutio sequitur contempnatio quin eū res
e. v. ff. e. Arbitrio. l. In biennium contestation
e finienda. v. ff. e. l. ult ¶ hac actio datur ei cui
res usucapta e ab eo qui ex necessitate abfuit. 7 per
mittit ei 1 annū exquo post ¶ eū no usuce
pisse. tantum his compet quoz res usucepta fu
eū ipsi absent exmstacione. v. insti. de actoib. ff.
quib ¶ 7 annū aut utile ius casu accipient
v. ff. e. l. e. ¶ Incū qui pp capitis diminutiōe
minima actione aliqua liberatus e infactū actio da
tur. In hedib 7 in hedes. 7 ppetuo p q̄ ea psima re
stituitur. ut in. v. ff. e. l. ii ¶ p hac actiom
sequitur actor ab eo qui uendit mutaui eā
alienationē fecit quam sua inte alii aut statū le
no habuisse. hedes datur h actio f. p annū no int
neq inhedes quasi penal no sit. q. ex dolo con
uertitur. v. ff. alien iud. 1 c. f. Inde q no solū
p. ult. aut cauponis stabularii
ii ce restituatur. q cuiusq saluū fore recepe
runt. hac actio tenentur q rei psecutione
i7. hedem ppetuo datur. Inq solū fortuitū ca
su eunt excusati quib resisti no potuit. ut d
naute caupo. stabu. l. 1. 7 iii. p. ii. 7 iii. exmale
ficiis uō eorū quoz opa utuntur datur 1 eos alia
actio infactum no nova. sed directa q̄ duplum
psequitur. eum re ipsa. 7 eo quasi hedes datur. 1.

proprius sit uel irredem tam compet. v. ff. e. l. vlt.
Per hanc actionem consequitur quadrupes quod nobis dampnum
dedit et natiuam aut nobis illatum. qui tenetur. q
uis est quadrupes. ut cuius hos non q. h. l. s. q. ex n
c. ff. si quadrupes. p. f. d. l. i. Sunt preterea edili
cie actiones quibus tenetur qui canem uerrem aprum ur
sum pantheram leonem aliudue animal quod noceat eo
loco quo uulgo iter fiat habuit. Si liber homo perierit ex ea
re. cc. sol. Si nocitum erit libero homini quantum bonum et
quum iudici uidebitur ceterarum rerum. quanti dampnum
datum factumue est. v. ff. edilic. edicto. ut sic. et qui.
Qui homine alienum alienamue quadrupedem quod iniuria pe
cudem sit culpa occiderit tenetur. l. aq. quanti carissimi
in fuit intra annum retrorsum computandum. ex quo oc
cisus uel uulneratus est. ut ff. e. Aut lex. Si uulnera
uit. uel in alia re dampnum dederit. quanti fuit in diebus
xxx proximis. Directa datur hec locum cum corpore suo cor
pus lesum. Sed cum non corpore sed alio modo. Si non cor
pore dampnum datum fuit. neque corpus lesum. sed alio modo
contingit dampnum. In factum actio datur in subsi
dium. v. instit. de l. fine. Sed aut nullius culpa. et
leuissima. v. ff. e. Qui sub: aconfitente
simplum. anegante duplum si conuictus fuit. non et si
uncitum ... fuit. v. ff. e. Ind. ff.
dum. ut cum qui. In eum qui in habitauit
ut quid deiectum uel effusum est in eo loco. quo uulgo
transitur. uel in quo consistitur. quanti ex ea re dampnum
datum erit. dupli actio perpetue datur. Si liber homo
certum perisse dicetur. l. aureorum uerum. et annua da
tur. q. si plane et nec heredi nec in heredem datur.
Si uiuit et quod nocitum esse dicetur. tantum consequitur
quanti equum fuit uisum iudicanti. et cum non qui aliquo
potitum hoc. sed cum locum quo transitur. ut in quo consistet
cuius casu nocere posset. datur actio in factum. in sol. x.
q. actio popularis est. heredi compet. non in heredem. Ad si ceci
derit id quod positum erat et nocuit compet. ei actio. qui
posuit nomine dampni ut factum est coherceret. Qui sup
iore actione non potest conueniri quoniam non uis solus uel
inhabitator. hec tenetur directo qui posuit in
sub grunda uel tecto uertit. quia hec posuit si ceci
derit et nocuit. uelut in pergula quod actio finitur et il
li actioni in subsidium. l. aq. v. ff. e. l. i. Sunt et h
actio ut hiis qui per rustica loca continua ad fin
es regendos. et dimicandos si quis emergat de finibus
Que quidem ponit. lic. prout intricatione. Nam qui
re fines suos ag. usque ad terminum illum extiterit. Ex
parte in fundi ad se de prima. v. ff. e. l. Hiis
compet. hec actio quibus res aliqua communis ex societate
si cum contraxit sui in aliam cum incidit. per quam res
ipsa diuiditur. v. ff. e. l. ii. hiis uero tribus iudiciis
permittitur iudici rem alicui ex litigatoribus adiu
dicare. et si unius partis pregrauare uidebitur cum
eum inuicem pecunia alteri condempnare. Sed
instit. de actionibus. In quibus personales que prestationes
ueniunt. et que mixte actiones inter et iuste appellantur
v. instit. e.
Ad exhibendum agitur cuius uis est pecuniariter
re exhibita ... cum qui restituendi facultatem
hec qui incidere cum re prestare debet. ut non quod fuit et
cum iudicium accipit. Explicit summa actionum.